

הארון ספרים שלו. היו לו אלפי ספרים ואנו היינו עמלים לחפש זאת. הוא ידע כל ספר היכן הוא נמצא".

האם הדרישות של דקדוק ההלכה והחומרות לא יצרו קושי מול ילדים אחרים?

"אנחנו גדלנו עם חומרות של ה'חזון איש' אבל זה לא היה 'נושא' כשילד לא מרגיש שהוא 'סוחב' על גבו 'נושא' אז הכול מתקבל אצלו טבעי ביותר. יש לכך צד נוסף ידענו מזה שאנו מעשרים לא הרגשנו בזה שונות מאחרים. האבא אמר לי פעם ש'הלך לו בחיים שלא נהיה בעלי גאווה' הוא לא רצה אפילו שנרגיש מעלה בדבר. היו לנו סיבות טובות מה להתגאות, הרי היו לנו סבא וסבא כזה אבל מעולם לא הרגשנו בזה גאווה, הדברים האלו מגיעים מהבית, וזה מה שחשנו. כאשר באנו הביתה עם ההערה מהרבי בחדר, אז היה אוי ואבוי, נורא ואיום, לא הרגשנו שום פריבילגיה".

איך היה קביעות ה'חברותא' אתכם כילדים?

"אתי הוא התחיל ללמוד בגיל קטן למדנו 'חמשה חומשי תורה' אחר כך 'נביאים ראשונים' ואחר כך משניות ואז עברנו לגמרא, האבא למד מהר ולא התעכב. משניות גמרנו בגיל עשר. ואת הש"ס גמרנו לבר מצווה".

מתי במשך היום הייתה החברותא?

"חומש למדנו בצהריים שחזרנו מהתלמוד תורה. זה לא לקח הרבה זמן לימוד של חמש דקות או עשר דקות. את הגמרות 'הש"ס' למדנו בבוקר אחרי הניץ. (אנחנו התפללנו תמיד בניץ, כשהיינו בתלמוד תורה וגם בישיבה קטנה בשעור א' קבלתי אישור להתפלל בניץ.) בהמשך למדנו בערב אחרי שסיימו את הלימודים בחדר, הלכתי אליו לכולל 'חזון איש' והוא למד אתי. בתחילה למדנו דף ליום רק גמרא, בלי רש"י ותוספות, הוא לא הסביר לפי שיטה מסוימת אלא תמיד הסביר לפי הפירוש של הראשונים הקל ביותר להבנה. לימים

הוא חיבר באותה צורה את הביאור על התלמוד ירושלמי. אחרי שהוא למד אני חזרתי על הדף שלמדנו. אחר כך עברנו לשלש דפים ביום, וגם על זה חזרתי".

שאל את האבא למה הוא לומד עמנו כילדים קטנים

והרגשתם שאתם יודעים את הש"ס?

"רבי יעקב שוב שליט"א שאל את האבא למה הוא לומד עמנו כילדים קטנים הרי לא נזכור מכך כלום?.. האבא אמר לו שאכן מסתמא נשכח (אם לא נחזור) אבל הוא רוצה שלא נרגיש זרות לכל חלקי התורה. באמת זה בא לידי ביטוי בהמשך, אני זוכר שהתפללנו מאד איך בחורים לא יודעים זרעים וטהרות. לא גבה רוחנו אבל לא הבנו את זה. כשהיינו בישיבה קטנה היינו כתובת לבחורים שרצו לקבוע לימוד בזרעים ובטהרות, סדרים שלא היו מוכרים בכלל לנערים צעירים, אבל אנחנו ידענו מכוח אותה קביעות עם האבא. בבר מצווה ידענו ש"ס על בוריו. חבל שלא חזרנו מספיק... "כשסיימנו את הש"ס האבא לא רצה שנפרסם זאת, הלכנו עמו אל הסבא מרן הסטייפלער זיע"א שתינו 'לחיים'".

היו הנהגות מיוחדות בשבתות ובמועדים?

"היה שר זמירות אחד בליל שבת אחד בשבת בבוקר. בסעודת השבת היה שואל שאלות מעניינות כמו מי שאל על נחש בתנ"ך מי רכב על סוס וכדו' האמא עליה השלום ידעה תנ"ך היא הייתה עונה. "יש דבר שאנשים לא יודעים האבא היה מספר מפליא ביותר, עד היום אני זוכר את הסקרנות שהוא יצר את בעת הסיפור. יכול היה להפסיק באמצע ולומר לנו, נמשיך בפעם הבאה, ואנחנו הפצרנו שימשיך. אני לא נתקלתי בכוח של מספר כמותו".

"בעיקר היה מספר בלילות שבת הרי לא היה אפשר ללמוד לאור הנר, האבא היה יוצא לטיול עמנו לאחר הסעודה, כתוב הרי לטייל לאחר הסעודה. בבוקר היה מסיים את הסעודה לפני מנחה גדולה אז הטיול היה ללכת למנחה.. אבל בלילה היינו הולכים לבקר את הדוד הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, או את גיסו הגאון רבי יוסף ישראלזון זצ"ל הם היו מדברים בלימוד. בבית לא היה אפשר ללמוד לאור הנר, אז שמה דברו בלימוד. כשאנחנו היינו באים הם היו עדיין באמצע הסעודה, אצלנו לא האריכו.. לילות שבת היו חוויות הילדות שלנו.

היה קורא את ההגדה ומקפיד על קיום מצוות היום

"ליל הסדר לא היה מאריך בכלל, היה קורא את ההגדה ומקפיד על קיום מצוות היום, ארבע כוסות יין, אוכלים מרור חזרת לא חסה... גם הילדים.. בעשר בלילה סיימנו. היינו הולכים אחר כך למרן הסטייפלער זיע"א גם הוא כבר

לְעִירֹי נִשְׁמַת
הַרְה"ג
ר' אֶלְטֶעֶר מֵרַדְכִי בֵּרַג זצ"ל
ב"ר דָּן ז"ל
מֵרַא דְאַתְרָא דְקַהֲלַת עֵטְרַת רַא"ש
מוֹנְסֵי נְיוֹ יוֹרְק
נִלְב"ע ח"י סיון תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה

מקום התפילה קבוע ליד קיר עמוד, בשמונה עשרה הסיט את הסטנדר כדי שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. אבל צריך להתפלל מתוך הסידור אז הראש מוסט הצידה לכיוון הסידור המונח, הידיים כרוכים ומונחים לפניו, הכול כפי שכתוב במשנה ברורה. כך בכל תפילה ותפילה ללא שום שינוי לאורך עשרות שנים. מעולם לא ניסה להתחכם עם ההלכה, אלא הכול כמו שכתוב. ההלכה כמו שהיא לא צריך יותר. הגר"ש ממשיך: "המוסר השכל הגדול ביותר הוא שכדי להיות האדם הגדול ביותר ששייך להשיג, לא צריך להתנהג בדרכים משונות, אפשר להיות נורמלי. להיות הגדול ביותר ולהיות נורמלי. מעולם לא צם מעבר לצומות המחויבים, כי זה מזיק ללימוד, בשולחן ערוך כתוב שתלמיד חכם שמרגיש שצומות מפריעים לו ללמוד, שלא ירבה בצומות. בערב פסח תענית בכורים הקפיד לערוך סיום על הש"ס. בערב ראש השנה שיש שנהגו להתענות, ערך סיום על חצי הש"ס. הוא ישן את השעות הקבועות, לא ערך משמר בלילות. לא היה משתמט מלהשתתף בשמחה של המשפחה, היה משתתף בכל השמחות, לא רק של הבנים והנכדים אלא גם של

"הזכרנו כבר שהיה מקפיד לשבת לאכול עם האמא ע"ה. גם מצד האמא עליה השלום כידוע המצב היה שהאבא מגייר את האנשים והיא הייתה מגיירת את הנשים אבל שום דבר לא היה על חשבון הלימוד של האבא כשהוא היה נמצא החדר שלו היה סגור ומסוגר."

"לאחר פטירת האמא ע"ה עשינו תורנות בינינו בני המשפחה להשתתף בסעודת שבת וחג אצל האבא, למעשה אנחנו הבאנו עמנו את האוכל, ודאגנו לכל מה שצריך. אבל עליו זה מאד הכביד, הוא אמר שהוא מרגיש מתח מהצורך שלו לארח את המשפחות, היות שהאמא כבר לא הייתה בין החיים, אז הוא חש שעליו מוטל התפקיד לארח את הבאים, לא שייך להגדיר במה הוא חש מארח אבל זו הייתה תחושת עול רוחני שמוטלת עליו לדאוג לבאים. זה כל כך העיקר עליו, עד שהוא ביקש שיפסיקו עם הנוהג הזה."

(קטעים נבחרים מתוך כתבתו של הרב גרשון טברסקי 'תד נאמן')

סיים. כשאנחנו היינו יוצאים רבי גדליה גדל כבר היה אחרי הסיבוב... אל מרן הסטייפלער זיע"א הלכנו גם קודם הסדר להגיד גוט יום טוב, הוא היה מחלק לנכדים קליות ואגוזים. אחר כך היה קורא שיר השירים עד שתחטפנו שינה". והיו ה'מכתבים' הנהגה מיוחדת של עשרות שנים לענות לכל שואל..

"הוא מאוד מאוד החשיב את כתיבת המכתבים. היה אומר שמרן הסטייפלער זיע"א אמר לו שאדם לא יודע בזכות מה הוא חי וצריך לעשות חסד, הוא ראה במכתבים שכתב והשיב חסד עם אנשים, לפעמים היה אומר שניכר שכותב המכתב לא הבין מה הוא שואל בכלל ורק רצה לקבל תשובה... אבל זה לא מנע ממנו להשיב כדי לעודד ולחזק את השואל. במכתבים ראה עניין של 'הרבצת תורה' שהרי הוא לא קיבל על עצמו תפקיד של מגיד שיעור וממילא ראה בכתיבת המכתבים קיום של מצוות הרבצת תורה. אלו היו נימוקים שהוא חלק עמנו, אבל בכל הדברים היו לו מחשבות פנימיות שלא גילה והיה מלביש זאת בכל מיני תירוצים". **דבר נוסף שבלט מאד היה עניין הסנדקאות, דבר שלא כל כך ראינו אצל גדולי ישראל אחרים לנסוע לכל הארץ ועוד מי שהזמנים כל כך מנוצלים אצלו?**

"אצל מרן ה'חזון איש' ומרן הסטייפלער היה עניין הסנדקאות מאד נחשב והם היו נענים לשמש סנדק לכל בקשה. האבא היה אומר שמרן ה'חזון איש' זיע"א נסע פעם בסוכות לשמש סנדק בברית ועקב כך נמנע ממנו לשבת בסוכה במשך יום שלם. כמובן שהצבור גדל מאד ואצל האבא זה כבר היה בקשות דבר יום ביומו. כאשר היה צריך לנסוע היה מתכנן כבר יום קודם להוסיף על הלימוד כדי שלא יפסיד למחרת כתוצאה מהנסיעה. בדרך היה חושב בלימוד, גם כך כל מחשבותיו היו כל העת תפוסות בלימוד."

"סיפרו פעם להאבא שכאשר מרן הגרי"ש אלישיב היה בחולשתו לא היה לו כוח לשבת וללמוד, בלילה ראו מתנועות ידיו ומלמולי פיו שהוא חושב בלימוד. בבוקר שאלו אותו האם הוא חשב בלימוד, הוא השיב שלא הצליח כל הלילה להירדם אז הוא חשב בלימוד. האבא הגיב ואמר: 'נו מה רוצים שנחשוב על ציבלא'ך (בצל)?! פעם אמר לי האבא שהדבר הקשה לו ביותר בעת תפילת שמונה עשרה הוא להתנתק שלא לחשוב בלימוד... אלו מושגים אחרים מאתנו."

להיות הגדול ביותר ולהיות נורמלי

ניתן להגדיר ציר משותף לכל הנהגה דבר יום ביומו?
"תשעים שנה ללא כל שינוי. צדיקים אין להם מנוחה, כל הזמן סביב התורה השולחן ערוך. ממש כמו שמרן ה'חזון איש' זיע"א אמר 'אני רגיל לא לזוז ללא השולחן ערוך'.. האבא היה משנה ברורה חי. ניקח למשל את התפילה,

'מיזם ליום אני רק מתחיל להבין מה היה לנו ומה הפסדנו. זה פשוט חזר בלב. איה הקול מאיר הדרך, נוסך האמונה והחיזוק'

ניצוצות אור מאצילותו של מרן בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל במלאת אחת עשרה שנים להסתלקותו

מאת: אלחנן נתן ליכטיג

שהבן מרגיש שהוא חלק בלתי נפרד ממנו. הילדים שניחוננו בחוש ריח מיוחד מזהים אבא בעל מידות טובות ואצילות. ויתומים שזכו לקשר כזה מתקשים הרבה יותר לעכל את האובדן. עבורם, היתמות היא חלל שחור בלב שאי אפשר למלא. הרב מ.ק. מישיר מבט ואומר את הנקודה המרכזית: "וכאן, אצל מרן בעל ה'שבט הלוי', אתה פשוט רואה את זה בחוש. אלפי תלמידים מסתובבים עד היום עם חזר בלב. הם לא רק איבדו פוסק או ראש ישיבה; הם איבדו אב שנתן להם חיות. הגעגוע למרן הוא געגוע מהסוג שלא ניתן להסביר במילים, געגוע שמלווה אותך בכל צעד ושעל בחיים."

ואז התברר שאלפי אנשים זכו בדיוק לאותו יחס

ומתברר ששורשי אותו געגוע, כבר היו בעבר הרחוק. וזה היה הקשר הפלאי והטמיר בינו לבין מרן ה'חזון איש' זצ"ל. הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א (בספרו "אוצרותיהם אמלא") משחזר רגע נדיר של גילוי לב מצדו של מרן. 'זכורני בביקור שערך מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל ה'שבט הלוי' בבית אבי מורי זצ"ל לרגל שמחה משפחתית. תוך כדי שיחה ידידותית שמעתי כיצד הוא מתבטא בפני אבי. באותו מעמד, התבטא מרן ה'שבט הלוי' במילים שחשפו טפח מהקשר הבלתי נתפס שהיה לו עם רשכבה"ג ה'חזון איש': "העולם אינם יודעים כי אם אחוזים קטנים מגודל האהבה והקירבה להן זכיתי מרבינו ה'חזון איש'. היה בינינו קשר נפשי עמוק עד כדי כך, שפעם כאשר הוצרכתי לצאת ערב אחד מהעיר, אמר לי ה'חזון איש' למחרת: 'הרגשתי שאמש לא היית בעירנו...'". המשפט המיוחד הזה מלמד על מרכזיותו של מרן בהווייתו של עיר התורה. החזון איש, בעיניו הצופות, חש בחסרונו הזמני. ואת אותה תחושת חסרון בדיוק חשים היום תלמידיו. הרה"ח ר' משה המר שיחי' שהיה מהמקורבים למרן, מיטיב להגדיר זאת: "עברו כבר למעלה מעשר שנים, ומיזם ליום אני רק מתחיל להבין מה היה לנו ומה הפסדנו. זה פשוט חזר בלב. אני לא מדבר על הגדלות בתורה - שהיא נשגבה מאיתנו - אני מדבר על אצילות הנפש הבלתי נתפסת. אתה עומד מול גאון עולם שמרן ה'חזון איש' כבר בצעירותו קבע כי הוא האיש שיגיע ל'זכרון מאיר', ואתה - אדם פשוט - עומד מולו 50 שנה אח"כ, והוא מעניק לך תשומת לב עם לב

כשאנו ניגשים לכתוב כתבה זו במקצת שבמקצת לדמותו של עמוד ההוראה, מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל, בעל ה'שבט הלוי', אנו חשים ביראת רוממות. איננו מתיימרים כמובן אפילו להתחיל ולספר על גדלותו העצומה בתורה, על השקידה המופלגת ועל היותו "פוסק הדור" שהכריע בשאלות הקשות ביותר שצצו בדורו - ועל כך כבר נכתבו ספרים ומאמרים רבים. הכתבה הזו אינה מבקשת לנגוע בגדלותו, שכן "לא בידינו היא" ואין אנו מסוגלים כלל לתפוס את גובה שמי התורה שהילכו על הארץ.

ביקשנו רק בכתבה זו לצאת למסע אישי. שוחחנו עם תלמידים, מקורבים ואנשים שזכו "להידבק באור" במשך עשורים. המכנה המשותף שעלה מכל השיחות - החל מאברכים צעירים ועד לתלמידים שכבר משיאים נכדים - הוא אחד: געגוע עז שאינו שוכך.

זהו מחזה מפעים. אתה יושב מול תלמיד חכם, אדם שכבר עבר פרק בחיים, וכששמו של מרן עולה - האור בעיניים משתנה. הטון הופך רך יותר, ולעיתים, גם אחרי כל השנים שעברו מאז אותו ליל סדר קודר שבו נסתלק מאיתנו, אתה יכול להבחין בדמעה שקופה המבצבצת בקצה העין. קשר כזה אינו קשר של רב ותלמיד רגיל; זהו קשר של נפש בנפש.

"יש יתמות שקשה לעכל"

אחת העדויות המיוחדות ביותר ששמענו הגיעה מפי הרה"ח הרב מ.ק. שליט"א, אדם שנושא על גבו מטען חיים לא פשוט והקדיש שנים רבות לעבודה עם יתומים.

"אני התייתמתי בגיל צעיר מאוד", פותח הרב מ.ק. את דבריו בקול רועד. "בגלל הכאב הפרטי שלי, נושא היתומים תמיד היה קרוב לליבי. ניסיתי לעזור, להקים פרויקטים, ללוות ילדים שאיבדו את אביהם. מהניסיון הזה למדתי שיש סוגים שונים של קשר בין אבות לבנים."

הוא עוצר לרגע, מחפש את המילים המדויקות:

"יש קשר סטנדרטי - אבא שדואג, שואל 'מה נשמע', חיים יחד בבית אחד, קשר משפחתי טוב ותקין. אבל יש קשר מסוג אחר: קשר של הערכה טוטאלית, שבו הבן מרגיש שכל חיותו מגיעה מהאבא. אבא שמעניק אהבה ותשומת לב בצורה כזו,

החליט להפוך ל"פה" עבור מי שגזר על עצמו שתיקה. "החלטתי שאם מרן לא מבקש - אני אבקש עבורו. אני שמעולם לא ביקשתי תרומות הייתי פונה לגבירים ואומר להם: 'רבותי, עברה שנה והישיבה של מרן לא קיבלה מכס

כלום'. לא גייסתי מיליונים אבל הצלחתי מדי פעם להביא תרומות נכבדות, אבל זה לימד אותי עדות חיה לסייעתא דשמיא שמלווה את מי שמשליך יתנו על ה'."

"תגיד לרעייתך שלא תדאג"

הירידה לפרטים הקטנים הייתה חלק בלתי נפרד מהנהגתו. הרב יהושע ק. מוסיף: "בכל פעם שהייתי מגיע להתיעץ, בסוף השיחה הוא לעולם לא שכח את הבית. 'תגיד לרעייתך שלא תדאג', הוא היה אומר בקולו המרגיע. המילים הללו הביאו רוגע שלא ניתן לתאר."

והוא גם נזכר בקבלות הקהל העמוסות: "למרות התור בחוץ, הוא היה מתעקש: 'שב על הכיסא, אל תעמוד'. הוא עשה הכל כדי לתת לך הרגשה טובה. והברכות... הן תמיד הגיעו מכל הלב, מלוות בלחיצת יד חמה ותומכת. המגע הזה נשאר חקוק בנשמה."

בסיום שיחותינו, מתייחסים הדוברים לליל הסדר. הרב משה המר מנסה להסביר: עבור כלל ישראל זהו זמן של חירות, אך עבור מקורביו של מרן זהו רגע שבו הלב "מחסיר פעימה". "בכל שנה בליל הסדר, יש רגע שבו הכל נעצר. אנחנו צריכים לשמוח, זה חג הפסח, אבל משהו בלב תמיד נחמץ. הגעגוע למרן הוא חלק מאיתנו. אי אפשר לעבור את הלילה הזה בלי להיזכר בדמותו הקדושה, בתורה שלו שהאירה את חשכת הגלות, ובחום האבהי שחסר לנו כל כך."

הכתבה מסתיימת, אך הגעגוע נמשך. מבעד לערפל הגעגוע, מאיר האור הגדול. "הוא השאיר לנו דרך, מסכם אחד התלמידים. "הוא לימד אותנו שגדלות בתורה היא גם בלב, במידות, באצילות וביחס לכל יהודי. זהו 'שבט הלוי' שנותר בתוכנו - שבט שכולו קודש, וכולו אהבה."

אוהב, מתעניין באמת במה שעובר עליך ועל משפחתך. חשבת שאתה היחיד, ואז התברר שאלפי אנשים זכו בדיוק לאותו יחס. מאיפה היו לו כוחות הנפש להכיל כל כך הרבה לבבות? "החור בלב מתרחב מעת לעת גם כעת, בתמורות שמתחוללים בעולם בכלל ועל יושבי ארה"ק מאז הסתלקותו של רבינו צוקללה"ה תקופת הקרונה, המצב הביטחוני, רדיפת הדת ולומדי התורה. איה הקול מאיר הדרך, נוסך האמונה והחיזוק בכל מקום שדבר המלך מגיע נשמע פתגם המלך מרן רבינו זי"ע בקול צלול את המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו, קול חוצב להבות אש הלך להרגיעו ישראל במתק שפתיו ובצוף לשון קודשו."

הוא זה שהורה לי להקפיד על כך

הרגישות של מרן זצ"ל הגיעה עד להדרכות מעשיות מאוד בנושאי חינוך ונפש. עדות לכך מגיעה משמו של הרה"ח רבי משה טורק זצ"ל, מנהל ת"ת 'יסודי התורה' ומכוון דרכם של מחנכים רבים. רבי משה היה רגיל להורות למלמדים כי עליהם לעמוד על המשמר שלא תחסר להם השלווה הנחוצה להחזיק כיתה.

הוא היה מצטט את דברי הרמב"ם על מלמד שמתרשל בלימודו, ומסביר כי התרשלות נובעת גם מחוסר מוכנות פיזית ונפשית. ולכן, כך היה מורה, המלמד מוכרח לאכול פת שחרית בבוקר כדי ליישב את דעתו. בתלמוד תורה 'יסודי התורה', שררה הקפדה יתרה על העניין, ורבי משה היה מדגיש: "מרן בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל הוא זה שהורה לי להקפיד על כך."

בעיניו של מרן, אכילת ארוחת בוקר למלמד הייתה שאלה של "מלאכת ה' רמיה". הוא הבין שמלמד שמגיע ב"ליבא ריקנא" עלול להגיע לידי כעס או חולשה, ובכך לחטוא לתפקידו. זו הייתה גדלותו: לחבר את השו"ע לבין פרוסת הלחם של המלמד בבוקר.

שאני אף פעם לא מבקש תרומות

בין כל העדויות על הלב החם, בולט סיפורו של הרב שמואל כהנא, שחושף זווית מפתיעה על הסייעתא דשמיא שזכה מרן. "מתוקף עיסוקיי, אני עומד בקשר עם נדיבי עם, מספר הרב כהנא "יום אחד הנחתי על שולחנו של מרן מעטפה ובה תרומה צנועה של 500 דולר עבור עבודת ישיבת 'חכמי לובלין'. מרן הביט במעטפה, בירך אותי, ואמר בנחת: 'אני רוצה לומר לך שאני אף פעם לא מבקש תרומות לישיבה שלי. מי שנותן - זוכה, אבל אני לא מבקש'."

הרב כהנא נדהם. בעולם שבו מנהלי מוסדות מכתתים רגליהם, עמד פוסק הדור שכל העולם שחר לפתחו וסירב לבקש. הגילוי הזה ריגש את הרב כהנא עד כדי כך, שהוא

אין לילה כמו הלילה הזה, הקב"ה מחכה ללילה הזה ואנחנו מחכים לו

פנינים נופת צופים לחג הפסח ממרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל

ליל שְׁמֵרִים הוא ליל (שמות י"ב מ"ב)

כוס אחד נותן מעט שמחה, כוס שני מרבה שמחה, שלישי ורביעי מוסיף יותר ויותר. והרי זה ממש כנגד ארבע לשונות של גאולה.

כאן כתוב בהגדה יכסה המצות, אח"כ כתוב יגלה המצות, ואינם מבינים טעמם של דברים, מכסים ומגלים, ואינם מבינים למה משתנה הדין

ראוי לכל אחד ללמוד ולהבין את דיני ליל הסדר, כדי שידע ויבין את אשר לפניו, - ולא כאותם שעושים כסומא בארובה, כאן כתוב בהגדה יכסה המצות, אח"כ כתוב יגלה המצות, וכיו"ב, ואינם מבינים טעמם של דברים, מכסים ומגלים, ואינם מבינים למה משתנה הדין. - ואמנם מי שמעיין יודע ומבין. בעצם צריכים המצות להיות מגולות, רק דבשעה שאנו רוצים להראות עקירת השולחן אנו מכסים המצות, וכן כאשר לוקחים את הכוס יש לכסות המצות מפני בושתם, וכמו בשבת שיש לכסות את הפת בשעת הקידוש, כיון דבאמת פת היא לפני יין ולכן כיון שמקדשים על היין מכסים אותה, ולפיכך בליל הסדר כל פעם שנוטלין את הכוס מכסים המצות, כשלא נוטלים את הכוס ואומרים את ההגדה מגלים את המצות.

אין לך יהודי שלא עובר אצלו שעה או שעתיים מהקידוש עד לסעודה

הנה בכל ימות השנה יש חיוב על האדם כשעושה קידוש שילך לאכול מיד, ויש שרצו ליתן שיעור לדבר הזה גם בליל הסדר, ואילו אצלנו היום אין לך יהודי שלא עובר אצלו שעה או שעתיים מהקידוש עד לסעודה, הלוא אומרים את ההגדה באריכות, "כל המרבה לספר הרי"ז משובח". ולכאורה אמאי סמכינן בהפסק כ"כ גדול בין קידוש לסעודה. והטעם בזה הוא, מפני שהתפקיד של "ליל הסדר" הוא ל"קדש" את הלילה הזה, ונמצא כי הכל הוא "המשך" אחד, והדבר דומה לאחד שעושה קידוש ואח"כ הוא מאריך כי יש לו דביקות גדולה בד' והוא אומר על נטילת ידים באריכות רבה, ואומר "מזמור לדוד ד' רועי לא אחר" וזה לוקח אצלו זמן רב, זה הכל המשך הסעודה, כל מה שאנו עושים בליל הסדר הוא "הקדמה", חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ולספר את הניסים והנפלאות שהיה בלילה הזה, וחשיב כל זאת הקידוש עם ההגדה עם הסעודה הכל המשך אחד, ולכן לא אכפת לך מה שעובר כ"כ הרבה זמן, ובזה

ראוי ונכון להתבונן ולהבין את רוממות הלילה הזה, אין לילה כמו הלילה הזה, זה "לילה כיום יאיר", ליל שימורים, הקב"ה מחכה ללילה הזה ואנחנו מחכים לו, ליל שימורים לדורות. אין שיעור וא"א לספור את המצוות שאנו מקיימים בלילה הזה, מצוות דאורייתא יש להם קצבה, אבל מצוות דרבנן רבים הם מאד. וכשמברכים שהחיינו הננו נותנים תודה לד' שהגענו לזמן הגדול הזה. צריכים לכוון שהחיינו על כל המצוות דאורייתא ודרבנן שאנחנו מקיימים בלילה הזה, כי באמת כל מה שאנו עושים בלילה הזה, כל תנועה, כל עריכת הסדר אפילו אכילת הכרפס וטיבולו, ההסיבה, ארבע כוסות, הכל מצוות מצוות אין שיעור למצוות הלילה הגדול הזה, וצריכים לכוון על כל זה בברכת שהחיינו.

למה תקנו חכמים דווקא ארבעה כוסות של יין, הא העיקר שיהיה במספר ארבע שהוא כנגד ד' לשונות הגאולה, ולמה לא ד' מצות ד' תפוחים או ד' אגוזים

ישנה שאלה למה תקנו חכמים דווקא ארבעה כוסות של יין, הא העיקר שיהיה במספר ארבע שהוא כנגד ד' לשונות הגאולה, ולמה לא ד' מצות, ד' פירות כגון ד' תפוחים או ד' אגוזים, הרבה אנשים יש שקשה עליהם לשתות יין, והיו יכולים להניח ד' אגוזים, ואזי כולם ישאלו מה נשתנה, למה מניחים ארבעה אגוזים? ויגידו שהוא כנגד ד' לשונות של גאולה. ומה שבארנו בזה הוא, כי באמת מה שתקנו כנגד ד' לשונות של גאולה אינו סתם מספר ד' מפני שמצינו בתורה שנכתבה הגאולה בחילוף ד' לשונות, כי באמת אין זה סתם כפילות של ארבע פעמים, אלא המה ארבעה סוגים של הצלה אשר האחד גדול מחבירו, "והוצאתי" אח"כ "והצלתי", "הצלה" זו תוספת שמחה, אח"כ "וגאלתי" שהיא עוד שמחה כי הרחיק אותנו מהם, עד "ולקחתי" שזכינו שהקב"ה לקח אותנו, ולעתיד לבוא בגאולה השלימה נגיע לתוספת כוס חמישי וזהו הטעם שתקנו דוקא ד' כוסות של יין.

דהנה באכילת פירות הרי האדם נהנה מהאגוז הראשון יותר מהאגוז השני או אולי באופן שווה, ברור כי מהשני לא נהנה יותר מהראשון, הראשון אגוז טעים או תפוח טעים, השני הלוא כבר אכלתיו... השלישי וק"ו הרביעי כבר כמעט שאינו רוצה לאוכלם, עכ"פ ודאי שאינם "מוסיפים" שמחה. משא"כ יין, מי שמרבה לשתות יודע... יין ישמח לבב אנוש,

שאני ליל הסדר מכל השנה כולה, אבל בכל השנה ודאי אסור בהחלט להפסיק בין קידוש לסעודה. ומהאי טעמא נמי אין מברכים ברכה אחרונה על הכוס. דהרי לפי אריכות שמאריכין בהגדה עוברין יותר משבעים ושתיים דקות, שהוא שיעור עיכול, ובעלמא מי שלא בירך בשיעור כזה אסור לו אח"כ לברך אפילו בסעודה גדולה, כיון שכבר עבר שיעור עיכול. ובדרך כלל אין מברכין על כוס הקידוש בשבתות כי מיד נוטלין ידים לסעודה וליכא הפסק, אבל בליל הסדר עובר זמן רב של כשתי שעות ונמצא הכוס הראשון בלי ברכה. ויש לעיין בזה.

אם יבוא חתן ויאמר אני חתמתי על הכתובה אבל לא ידעתי מה כתוב שם

דעת כמה גדולי עולם שאסור לעשות "הערמה" במילתא דאורייתא, וא"כ קשה היאך נוהגים למכור את החמץ כדי שלא לעבור על כל יראה ובל ימצא, הרי לכאורה הוי "הערמה" במילתא דאורייתא. והנה הגאון בעל ה"תבואות שור" כתב לגבי בעלי הבהמות שחיפשו עצה להאכילם חמץ בפסח והיו מוכרים את כל העדר לנוכרי בפסח כדי שהוא יאכילם גרעיני חמץ, וכתב ה'תבואות שור' דהוא אסור מפני דהוי הערמה באיסור תורה, שהרי אוכלות בהמותיו חמץ בפסח ונמצא שהוא נהנה מחמץ בפסח. אלא דא"כ קשה על עיקר מכירת החמץ לנוכרי הלוא הוי נמי הערמה נגד איסורא דאורייתא של כל יראה ובל ימצא, ומבאר ה'תבואות שור' דלא הוי אלא איסורא דרבנן, כיון דמדאורייתא סגי בביטול, ומהני מה שאומרים כל חמירא וכו', ורק מדרבנן אסור להשהותו לאחר הביטול וע"ז מועילה המכירה. ואולם כבר תמהו הרבה על דבריו, הלוא את החמץ שמוכרים לא מבטלים. ולדוגמא בעלי מפעל גדול לביסקוויטים שמוכר את כל אוצר הביסקוויטים לנוכרי ודאי ברור שאינו מתכוון אח"כ בביטול החמץ כשאומר כל חמירא וכו' להפקיר את כל אוצר החמץ הזה וההפקר והביטול הוי רק על שאר החמץ דחזיתיה ודלא חזיתיה אבל ודאי לא את החמץ שמכר ועשה עליו חוזה עם הנוכרי. וא"כ נשאר קשה לכאורה היאך מוכרים את החמץ לנוכרי הא הערמה אסורה בדאורייתא. אלא צריכים לומר שאין זו הערמה, וכל אחד שמוכר את החמץ צריך באמת לדעת, כי הוא חותם על מכירה אמיתית, ואם אכן יביא אח"כ הנוכרי את הכסף וימלא אחר התנאים האמורים בחוזה ולפי מה שסדרו הרבנים עורכי הסכם המכירה, אזי אה"נ החמץ יהיה של הנוכרי. ובאמת צריכים במכירת חמץ לדעת שאין זו הערמה בעלמא אלא צריכים לכווין למכור. אלא מאי, יש הרבה אנשים שאינם מכוונים למכירה ממש, אנו לא מתחשבים בזה ודברים שבלב אינם

דברים. דוגמא לדבר, אם יבוא חתן ויאמר אני חתמתי על הכתובה אבל לא ידעתי מה כתוב שם הרי אין מתחשבים בדבריו, ואדרבא נאמר לו הלוא ידעת שזו כתובה, הרי לא חשבת שזה פרוזבול, ומכיוון שחתמת עליה הרי אתה מחויב בכתוב בה. וכמו מי שחותם על חוזה הכתוב בלועזית שאינו מבין השפה ויאמר אח"כ לא ידעתי מה כתוב בו ודאי שלא נתחשב בדבריו, כי הלוא ידעת שאתה חותם על חוזה והנך מתחייב באמור בו. ואמנם אם היו מרמים אותנו לאו כלום הוא, אבל כל שידע שזה מכר וחתם עליו הכניס עצמו לכל מה שכתוב בו ודברים שבלב אינם דברים. (מתוך חוברת 'סדר הפסח' בהוצאת 'שיבת קול תורה' תשנ"ז שנגערך מתוך שיחה לתלמידים תש"ל)

לתשומת לבכם:
גליון 'על הצדיקים' הבא
יופץ אי"ה
שבוע לאחר חג הפסח
בפרשת תזריע - מצורע

התרגשות מיוחדת היתה לשמוע את רבינו אומר את הַרְחֵמְנוּ הוּא יִנְחַלְנוּ לְיוֹם שְׁפָלוּ טוֹב... יוֹם שְׁצַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְנֶהְנִים מְזִיו הַשְּׂכִינָה וְיֵהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם: ואת הקטע שיהי חלקנו עמהם היה אומר בהדגשה מיוחדת

הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א על ימי הפסח במחיצתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

התרגשות רבה ומיוחדת היתה לשמוע את רבינו אומר את הַרְחֵמְנוּ הוּא יִנְחַלְנוּ לְיוֹם שְׁפָלוּ טוֹב. לְיוֹם שְׁפָלוּ אָרוּךְ, יוֹם שְׁצַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְנֶהְנִים מְזִיו הַשְּׂכִינָה וְיֵהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם: ואת הקטע שיהי חלקנו עמהם היה אומר בהדגשה מיוחדת.

נשמת כל חי בבכיות ובדביקות גדולה

שמעתי מרצ"ב נ"י שרבינו היה אומר בליל הסדר נשמת כל חי בבכיות ובדביקות גדולה [ניכר היה שהרגיש בזה הודאה מיוחדת על כל מה שעבר].

פסח האחרון של רבינו

(תשע"ז) פסח האחרון של רבינו, כבר היה מאד קשה לו האכילה, וגופו הטהור היה מסורבל ביסורין, ורצונו היה מאד לזכות לקיים מצות אכילת מצה, וארבע כוסות, וכבר שבועות לפני פסח התאמן לאכול דבר מוצק להתרגל לאכילת כזית מצה, ואכן זכה בליל הסדר האחרון לחייו לאכול שני כזיתים מצה, כזית מצה וכזית אכילת אפיקומן, וא"א לתאר באיזה שמחה של מצוה היה שרוי רבינו במשך היו"ט שזכה לקיים מצות אכילת מצה, ושתיית ארבע כוסות.

החיפוש של רבינו אחר "מרור"

רבינו הסביר את הענין בדבר אכילת מרור: חריין הפסקתי לאכול בליל הסדר כי הרופאים אומרים שאסור לי לאכול אותו, ואף מספק ספיקא איני רוצה להיכנס לסכנה, ולכן אני נצרך לאכול חסה או עולשין, ובכל שנה באים אלי ואומרים לי שזה חסה או עולשין מרים, ואני טועם וזה בכלל לא מר, וגם השנה הביא לי אחד חסה ואמר לי שטעם וזה ודאי חסה מרה, ואני טעמתי וזה כלל לא הי' מר, ובני ר' משה שאוכל חריין הוציא אותי בברכה, ועכשיו התבררה לי הסיבה, אנשים רגילים לאכול דברים מתוקים ולכן אצלם זה מר, אבל אני איני רגיל לאכול כלל דברים מתוקים, ולכן אף כשאני אוכל לחם זה נראה לי מתוק, ואף כשאני אוכל

וְשִׁמְרֵתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם (שמות יב)

בא וראה גודל עוצם קדושת רבינו בדקדוק ההלכה, אמר רבינו אולי מחר אוכל לחם, כל השנה אני אוכל דייסא והטעם מפני שצריך לאכול כזית בכדי אכילת פרס, והשיעור שתי דקות או ארבע וכו' וזה מאד קשה לי, מצד זה דייסא יותר קל, אבל גורם שהמעיים כמעט לא יפעלו [לכך זה סיבה לאכול עכשיו לחם להתרגל לאכילת המצה]. (י"ג ניסן תשע"ג) ושמעתי מפי רבי חנניה צ'ולק, שלפני הרבה שנים כמה ימים לפני פסח סבל מאד על המעיים, והרופא אמר לו שלא טוב שיאכל מצות כיון שזה יבש מדי, ויכול לעשות לו בעיות קשות במעיים, ולמחרת ביו"ט נכנס אל רבינו לדרוש בשלומו, ושכב במיטה ולא הרגיש טוב, ושאלתי אותו הרה"י אכל מצה? והשיב לי בעצם לא אכלתי מצה כי הרופא אסר עלי, אבל כשראיתי את המצה תקף אותי כזה בולמוס שחלשה דעתי לאכול מצה (והוסיף: אתה יודע טוב מה זה בולמוס!), אבל מאידך הרופא אסר עלי, אבל כ"כ רצייתי לקיים את המצוה, אז פוררתי את המצה, והשריתי אותה, כי הרופא לא אסר לי, וחשבתי שכך זה לא יזיק לי, אבל כנראה טעיתי. זוהי היתה חביבותו למצוות - תקף אותי בולמוס!

ומראהו היה כפני מלאך ה'

הכנתו של רבינו לקראת ליל הסדר היה מידי שנה בחביבות מיוחדת, למשל סידור הקערה היה נערך לה כל שנה מחדש, ואף שבעיקרו היה נוהג כהאריז"ל היה מנסה לגשר בין שיטתו לשיי הגר"א, והיה דן כל שנה מחדש בסידור הקערה ומעורר פרטיו הן מצד דין תדיר והן מצד לפנות לצד ימין וכו'. והיה אומר הריני מוכן ומזומן כמובא בספר "אור השנים, היה מלוּבש בקיטל ומראהו היה כפני מלאך ה', והיה אומר את ההגדה בניגון נעים ומיוחד. כל קטע בהגדה היה מעורר ומבאר כדרכו של רבינו בכל צורת לימודו, והלא המה כתובים בספריו. היו פירושים מסוימים שהיה חוזר עליהם כל שנה. לפני כל כוס היה אומר הריני מוכן ומזומן, ומברך כדרכו בקודש מילה מילה בניחותא ובכוונה גדולה.

מצה אני מרגיש מתוק, עוגות אני לא אוכל בכלל. אמרתי לרבינו מסתמא אף פעם רבינו לא אכל עוגות, אמר לי אף פעם איני יודע, אבל בארבעים שנה האחרונות מסתמא לא נגעתי בעוגה, אולי רק פעמיים שלש.

ומעתה נסתפק רבינו ספק מעניין, האם בגלל שאצלו זה לא מר אינו יוצא יד"ח מרור, או דלמא כיון שאצל העולם נחשב הדבר לדבר מר כי בעצמותו הוא מר שפיר דמי, ויסוד הספק מפני ההלכה שבלע מרור לא יצא, הרי דצריך להרגיש את הטעם.

מתי שהולכים לסבא הוא מדבר רק איתך

רבינו סיפר שאברך בא לשאול אותו שאביו מזמינו לליל הסדר, ובנו הקטן אינו מסכים בטענה כי מתי שהולכים לסבא הוא מדבר רק איתך ולא איתי, מה יעשה? אמר רבינו שזו המצוה של האבא לחנך את בנו הקטן, ועליו להישאר עמו בבית. אחד שאל לרבינו הרי תכלית יציאת מצרים הי' בשביל מתן תורה, ולמה בכל ההלל הגדול לא הוזכר מזה כלל, ואמר רבינו שזה כזה חסד גדול ופשוט שכבר לא הי' צריך להזכירו.

הזמנת הורים שאינם שומרי תומ"צ לליל הסדר

(ז' של פסח, תשנ"ח) מספר רי"א: מיד בסיום התפלה, כשאמרנו "גוט יום טוב" לרבינו, פנה אלי הוא תחילה ושאל: איך היה עם המשפחה בליל הסדר? והיה מרגש מאד שרבינו זכר, והיה אכפת לו מאיתנו, למרות שעברו עליו בעיות של כלל ישראל במשך כל החג!

על מה המדובר למה התעניין רבינו?

כששאלתי בערב החג את רבינו האם להזמין את ההורים (שלא היו עדיין שומרי תומ"צ) לפסח, ובליבי זכרתי את הביקורת הקשה שהיתה לו בזמנו מדוע הזמנו את ההורים לשבת בר מצוה של הבנים, שטען שלא יוצא שום קירוב מזה (...), וכאן הפתיע רבינו ואמר: מי יודע, אולי יצא מזה קצת קירוב לאידישקייט. אינני אומר שיהיו צדיקים גמורים מיד, אבל תחילת קירוב יש כאן.

לאחר מכן שאלתי את רבינו איך לומר לאמא לגבי כיסוי ראש, האם לומר לה מראש בטלפון שזה לעיכובא, או לשתוק ולא לומר כלל, או אולי לומר לפני תחילת הסדר, ואמר לפני תחילת הסדר לומר לה, כדבר המובן מאליו, ובזה סגי, וכך הווה בס"ד..

שאלתי את רבינו האם לשנות את הנהגת ליל הסדר, באופן שנאמר הכל יותר לאט ובהסברים, וכן שנוריד את הרמה בענין לדבר באמצע וכו', ואמר: בשום אופן לא, אתם תעשו הכל כרגיל, ומה שיקלטו - יקלטו.

רבינו אמר לי שצריך לתת להם לאכול הרבה (מהדברים

המותרים) לפני החג, כיון שמסתמא לא תהיה להם סבלנות לחכות עד "שולחן עורך". ואנו בחיפזון של לפני החג, שכחנו לבושתינו את דברי רבנו, וזה "עלה" לנו שחלק מהמוזמנים הזכירו כמה פעמים שרוצים כבר לאכול, ואפילו אחד מהם הגדיל (הקטין) לעשות, וכשהגיעו בהגדה לקטע "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה" לא התאפק, ולקח מצה ואכל ממנה, לקיים את מה שכתוב...

שלום בית דוחה כיבוד אב ואם

אחד שאל לרבינו שבמוצאי פסח הוריו רצו שיבוא לעזור להם להוציא את הפסח, וגם אשתו רצתה שיעזור לה, ואם ילך להוריו יופר השלום בית, השיב רבינו, שלום בית דוחה כיבוד אב ואם, לכן במוצאי פסח ישאר לעזור לאשתו אם עי"ז יופר השלום בית.

אני סובר אמר רבינו שכל פעם שיש כיבוד אב ואם מול שלום בית, תמיד שלום בית עדיף מהכל.

אני מתגעגע לבן יחיד שלי

כך חי רבינו את מה שאמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה. א"א לתאר את הנהרה שהיתה שפוכה על פניו אחר שזכה לקיים איזו מצוה, לאחר תקיעת שופר היה שופע שמחה אין קץ, ומשפיע ברכות מעומק לבו הטהור לכל הנמצאים. ובאחד מהיום כיפור האחרונים, שהיה ספק גדול אם יוכל לצום או לא, ולבסוף צם, חודשיים אח"כ עוד היה אומר לי, אה ברוך ה', הקב"ה זיכה אותי שיכלתי לצום ביום הכיפורים. ופעם אחת כשניגש להניח תפילין ראו עליו התרגשות מיוחדת, ושאלוהו מה קרה, ואמר: הרי שבע ימים כעת לא קיימתי מצוות תפילין שהיא גדולה מאד, שיש בה שמונה מצוות, כמו שכתב הר"מ (תפילין פ"ג) [שהיה זה יום אחרי פסח], והוסיף: אני מתגעגע לבן יחיד שלי. ומאז נעשה מושג בבית שלאחר פסח וסוכות היו אומרים לפני שחרית שחוזרים לבן יחיד... כך הרגיש רבינו.

(קטעים מלוקטים מהספר 'צדיק כתמר')

איך הלך פרעה לישון במיטתו בלילה, והרי הוא כבר ראה תשע פעמים איך שמושה מתנבא שיהיו מכות נוראות, והכל התקיים במדויק, ועכשיו שאמרו לו שימות כל בכור בחצות הלילה לרבות הוא עצמו, איך היה רגוע והלך לישון במיטתו כהרגלו.

אוצרות הפסח מפוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

וַיָּקָם פְּרָעָה לַיְלָה (שמות י"ב)

ויקם פרעה ממיטתו. (רש"י)

ויכולים להשיג שם מזון בנקל והיא גם דרך קצרה, אבל יש בה סכנה רוחנית שמא ירצו לשוב להיטמא בטומאת מצרים, והדרך השניה ללכת דרך המדבר שהיא מלאה בקשיים גשמיים, שהיא דרך ארוכה ומלאה סכנות וקשיים מעקרבים וכיו"ב, אבל אין בה סכנה רוחנית, והקב"ה קבע שיילכו דרך המדבר ולא דרך ארץ פלשתים, כי עדיף לאדם לסבול קשיים גשמיים כדי להימלט מהסכנה הרוחנית שלא יעמדו בניסיון.

ובשעה שהיה מרן הגרי"ז זצ"ל בוילנא בראשית מלחמת העולם השניה, היו לפני מרן זצ"ל שתי דרכים, או לנסוע לאמריקה שמצד אחד היה מקום בטוח מחיילותיו של הצורך הנאצי ימ"ש אך מאידך היה מקום סכנה רוחנית, או לנסוע לארץ ישראל שמצד רוחניות היה שם כבר יישוב תורני אך היה שם סכנה גשמית מחייליו של הצורך הנאצי ימ"ש שהתקדם וכבש מדינה אחר מדינה באירופה ואסיה, והכריע מרן זצ"ל את ספקו מפסוק זה, דמבואר שהיה עדיף לעם ישראל להסתובב במדבר שהוא מקום מסוכן בגשמיות כדי לא להיכנס לסכנה שמא ייטמאו בטומאת מצרים, וא"כ אמר הגרי"ז שעדיף לנסוע לארץ ישראל שהוא מקום סכנה בגשמיות, מלנסוע לאמריקה שהיה מקום מסוכן ברוחניות עבור חינוך בניו.

וזהו הוראה לדורות לכל אחד, שלפעמים עומדים לפני האדם שתי דרכים, או לעבוד לפרנסתו במקום שיוכל להרוויח שם הרבה, אבל יש שם סכנה רוחנית לעבוד במחיצת חופשיים או נשים שאינן צנועות, או לעבוד במקום שהשכר מועט אבל אין שם סכנה ברוחניות, ועל האדם מוטל לדאוג לרוחניות ולבחור את מקום העבודה שאין בו סכנה רוחנית, וממילא יזכה גם שהקב"ה יעזור לו גם בגשמיות, כי בוודאי לא יפסיד מפרנסתו שנקבעה לו משמים על ידי מה שיברח ממקום סכנה רוחנית.

המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי יחזקאל לוונישטיין זצ"ל אמר דבר נפלא, שכדי להתנתק מדרך טומאה לדרך של קדושה, צריך האדם לעמול ולהתאמץ בעבודת התשובה

הדבר פלא והפלא איך הלך פרעה לישון במיטתו באותו הלילה, והרי הוא כבר ראה תשע פעמים איך שמושה מתנבא שיהיו מכות נוראות, והכל התקיים במדויק, ועכשיו שאמרו לו שימות כל בכור בחצות הלילה לרבות הוא עצמו שיושב על כסאו, איך היה רגוע והלך לישון במיטתו כהרגלו בלא לחשוש.

אמנם סוד העניין הוא, שכאשר האדם נדבק בטומאה ח"ו, הוא אינו יכול ליפרד ממנה והוא נמשך לחטוא אע"פ שהוא יודע את האמת, וכמו שאמרו חז"ל (שבת ל"א) "יודעין רשעים שדרכם למיתה, ויש להם חלב על כסלם", ולכן פרעה שהיה בעומק הטומאה, אע"פ שבעל כרחו ראה וידע כי אלוקי ישראל הוא בעל הכוחות כולם ויכול להכניע אותו, מ"מ לא היה מסוגל להיפרד מטומאתו וגאוותו, ונהג כאילו לא קרה דבר.

ובאמת אנו רואים כן בעינינו בזמנינו אצל הפושעים כאן בארץ ישראל, דבאמת הדבר ברור שבתוך ליבם הם יודעים היטב את שפלות מצבם, שהלא הם מגדלים דורות של פושעים ומושחתים ופראי אדם שאינם מסוגלים אלא לחיות כבהמות בהפקרות וליצנות, אך מ"מ הם ממשיכים בדרכם משום שהם דבוקים בטומאה, ומתוך כך אינם מודים על האמת שדרכם מביאה הרס וחורבן, אלא אדרבה הם עוד לוחמים בכל עוז נגד שומרי התורה, ובכך מחזקים את עצמם בשקר שלהם.

היו לפני מרן זצ"ל שתי דרכים, או לנסוע לאמריקה

וַיְהִי כִשְׁלַח פְּרָעָה אֶת הָעָם... פֶּן יִנְחַם הָעָם כִּרְאֵתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצִּרְיָמָה (שמות י"ג)

הקדוש ה'חפץ חיים' למד מכאן, כמה מוטל על האדם לברוח מסכנה רוחנית, שהלא בשעה שיצאו עם ישראל ממצרים היו לפניהם שתי דרכים, הדרך האחת ללכת דרך ארץ פלשתים שיש בה מעלה גשמית - שהוא מקום יישוב

ונבאר כמה רמזים במצה

שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת הָאֶבֶל (שמות י"ב)

עיקר טעם מצוות מצה מפורש בפרשת ראה (דברים ט"ז) שנאמר: "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך", ופירש"י שם: "לחם עוני - לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים. כי בחפזון יצאת - ולא הספיק בצק להחמיץ וזה יהיה לך לזכרון".

והרי מבואר בדברי רש"י, שהמצה יש בה זיכרון הן לעוני שנתענו במצרים, והן לגאולה שלא הספיק בצקם להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אמנם, ישנם עוד הרבה ללמוד בדרך רמז לדרכי עבודת ה', ונבאר כמה רמזים.

א] המצה עשויה מקמח ומים בלבד, לרמז לנו לכבוש את תאוות העולם הזה, ולזכור כי כשהיינו במצרים היו מסתפקים במועט ואוכלים לחם עוני בלא תאוות.

ב] החילוק בין מצה לחמץ הוא, שבמצה מתעסקים בכל הזמן, אבל החמץ נשאר בטל בלא מלאכה ולכן הוא מחמיץ, ורמז יש בזה לדידן, שגם אנחנו צריכים להתעסק בכל רגע בתורה ובעבודה, ועי"ז לא ניטמא.

ג] מצה איננה תופחת למעלה, ורמז יש בזה לענווה ושפלות, ואילו החמץ עולה למעלה ולכן הוא מאוס כל כך, שהרי תועבת ה' כל גבה לב.

(לקט מתוך 'ביאורים והנהגות' שמות)

בעמל ויגיעה, כי עי"ז הוא נעשה מחובר בליבו ובנפשו לדרך הקדושה שקנה על ידי מאמץ רב, וממילא אינו מסכים לחזור לטומאה, ולפי"ז ביאר שזהו הטעם שסיבב הקב"ה את ישראל דרך המדבר, כדי שיתייגעו ויתאמצו ויעמלו ללכת במדבר בכדי להתרחק מאפשרות לחזור למצרים, ועל ידי היגיעה הם כבר לא ירצו כבר לחזור למצרים למ"ט שערי טומאה, כי כשאדם מתנתק מהטומאה על ידי עמל ויגיעה, זהו מגן גדול עבורו שלא יחזרו לסורו, ונמצא א"כ שלא זו בלבד שהקשיים הללו של המדבר אינם סיבה להימנע מללכת בדרך המדבר, אלא אדרבה הם גופא סיבה וטעם לבחור דווקא ללכת בדרך המדבר, כי רצה הקב"ה שעם ישראל יעברו קשיים רבים בדרך המדבר, כדי שזה יהיה מגן עבורם שלא ירצו לחזור למצרים.

מה חשב פרעה כשחזר בו והחליט עכשיו לרדוף אחר בני ישראל

וַיִּהְיֶה כִּי רָאָה פְּרֹעֶה וַעֲבָדָיו אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי שְׁלַחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם (שמות י"ד)

ראוי להבין מה חשב פרעה כשחזר בו והחליט עכשיו לרדוף אחר בני ישראל, והלא הוא כבר סבל עשרה מכות כשהיו ישראל במצרים, ומיד לאחר מכת בכורות התחנן לפני משה ואהרן שייצאו מיד ממצרים מרוב פחדו שמא ימות אף הוא יחד עם שאר בכורות, וא"כ מה חשב עכשיו כשהחליט להחזירם למצרים. [והן אמת שהקב"ה הכביד את ליבו, אבל עדיין יש להבין איזה מחשבה נפלה בליבו הכבד של פרעה שבאופן זה החליט לרדוף אחר בני ישראל].

ונראה בזה דבר נפלא, דהנה טבעו של אדם שבעת צרה הוא מקבל על עצמו הרבה 'קבלות' ומבטיח לקב"ה שישפר הרבה את דרכיו ומעשיו כדי שיזכה לישועה, אבל לאחר שזוכה לישועה, לפעמים הוא מתחרט מדוע קיבל כל כך הרבה קבלות, וחושב בליבו שכדי להשיג את הישועה היה יכול להסתפק בקבלה קטנה ולא להרבות בהבטחות.

ונראה שזהו החרטה שנפלה בליבו של פרעה, כי בזמן מכת בכורות בשעה שפחד פרעה שמא ימות, שילח את בני ישראל לגמרי ולא ביקש מהם לחזור לאחר שלושה ימים, (וכמפורש בירושלמי בפסחים פ"ה) ועכשיו לאחר שכבר חלפה הסכנה שמא ימות, התחרט מדוע הוצרך לשלח את בני ישראל לגמרי ולוותר על מאות אלפי עבדים, והרי היה יכול לשלחם רק לשלושה ימים ולדרוש מהם לחזור מיד אח"כ, ועל כן הלך לרדוף אחר בני ישראל להשיבם למצרים.

הצאצאים היקרים יזכרו לנצח את הימים הקשים שהם חוו בערבי פסחים, אם האווירה בבית היתה רוויה בכעס ומרירות מהלחץ המיותר. עלינו לעשות הכל שישאר בהם טעם מתוק של החג

הגה"ח רבי שמעון שפיצר שליט"א על סוגיא סבוכה וארוכה ששמה 'כעס'

העצה הראשונה:

לומר בכוונה ובהתלהבות בכל יום את ה"אני מאמין".

שורש הכעס נובע מחוסר אמונה, וכאשר האדם מרחוק באמונת אומן שהכל בהשגחה עליונה, אינו בא לידי כעס. כידוע שבכל יום צריך לומר 'אני מאמין' כי ישנה עבודה מיוחדת של התחזקות באמונה בכל יום מחדש, ובוודאי ביומי דחודש ניסן יש דגש מיוחד שיש לכוון בעת ה'אני מאמין', ולחשוב כי גם אם יארע, איזה שהוא נסיון המצוי בימים אלו, כמו לדוגמה אם בני הבית. ישגרו אותו לרכוש דבר מזה לכבוד הכנות החג, ובטעות ירכוש דבר אחר שלא נתבקש, ויבואו לידי כעס ומריבה, שחלילה לא ייגרר ולא יכשל בכעס אלא יזכור את ה'אני מאמין' שהכל מסובב בפרוטרוט בהשגחה מופלאה.

בעת שהייתי חתן באמצע ימי ה'שבע ברכות' אירעה נזילה בדירת ה'בייסמענט'

העצה השניה: להקדים רפואה למכה. להטעין את עצמו בשמחה של מצוה.

הרי כל אחד יודע מראש את העבודה המוטלת לפניו, ואמנם יש זריזים המקדימים מט"ו בשבט וקודם לכן, אך בוודאי ככל שאנו מתקרבים לחג, כך העבודה גדולה והולכת והמשימות מתרבות - וכאשר יודעים זאת. ומתכוננים היטב חוסכים את נסיונות הכעס.

בפרט כאשר יודעים שעבודה זו היא נשגבה וגדולה, וכפי שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א שזוהי עבודה של קשר"ק, והפליגו צדיקים בשבח עבודה זו, וכמובא בספה"ק יוסף שיש קבלה מקדמונים שככל שהאדם טורח יותר ומזיע ביגיעה של מצוה בהכנה לפסח הרי הוא הורג את כל המקטרגים שנוצרו מהעוונות שלו ושל אחרים, ולב יודע מרת נפשו, כמה עליו לתקן, ולכן יעמול בעצמו ולא יסמוך על אחרים שיעשו עבורו. ברגע שהאדם מתכוון לכך ונערך, הרי הוא מתמלא שמחה ואז נסיון הכעס, נחלש אצלו מאוד.

דוגמה לדבר, בעת שהייתי חתן באמצע ימי ה'שבע ברכות' אירעה נזילה בדירת ה'בייסמענט' ששכרו עבורי, וכל הבית נתמלא מים עד שנתקלקלו הרבה כלים ובגדים חדשים שנרכשו לכבוד השמחה, ונזקקו להחליף דירה באמצע ה'שבע ברכות'...

עומדים אנו כעת בימים הקדושים של ערבי פסחים. הימים שבהם אנו עוסקים במצוה הרבה והנשגבה של "תשבתו שאור מבתים" וכל המצוות הקדושות הכרוכות בהכנות לחג. המצוה הגדולה הזו לא נעשית על ידי אדם יחיד בעצמו. מדובר בפרויקט מורכב וגדול שנדרשים אליו כל בני המשפחה יחד, מגדול ועד קטן. לכל אחד יש תפקיד ומשימה ייחודית בהכנות לחג.

בדרך צחות: אף לזאטוטים בגילאים הקטנים יש תפקיד חשוב בימים אלו. הם אמונים על התפקיד של הכנסת החמץ למקומות שכבר ניקו לפסח... אנו מוציאים את החמץ והם מביאים אותו חזרה. בדומה למה שאמרו חז"ל על מצות 'הקהל'. הטף למה באים, כדי ליתן שכר טוב למביאייהם. כך גם במצות ההכנה לפסח, הטף נמצאים גם בתמונה כדי ליתן שכר טוב להוריהם המתמודדים עמם כראוי במסגרת ההכנות לחג.

מטבע הדברים ישנן סיבות רבות לבוא לידי מכשול של כעס, נוכח נסיונות כאלו ודומיהם המתרחשים בימים אלו. כאמור, לאו דווקא הטף, אלא כל בני הבית יש להם חלק ויד בעבודות ההכנה לחג, ומשכך, לפנינו סוגיא סבוכה וארוכה שעלינו ללמוד אותה כראוי ולהיערך לכך בהתאם. כיצד עובדים את ה' כראוי בימים אלו, נוכח נסיונות הכעס העלולים להתגלע בקרב בני הבית. בין איש ואשתו, ובין ההורים וילדיהם שיחיו.

מן הראוי אפוא ללמוד היטב את סוגית הכעס, לדעת את גנות מידה זו ואת חומריתה. ואף לטכס עצה ומחשבה כדת מה לעשות. כיצד נוכל לשמור על עצמנו שלא לבוא לידי כעס. ולחילופין, אף כאשר אירע המקרה ומאן דהו כעס עלינו, לדעת איך לספוג העלבון בשתיקה ולהיות מן הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים. שומה עלינו לדעת כי עצם העיסוק במידת הכעס ולימוד פרטי הענין, הוא כבר מסוגל לקבל סייעתא דשמיא ועזר ממעל שלא לבוא לידי מכשול, ובזאת כבר נבוא על שכרינו. נשתדל אפוא בעזרת שמו יתברך להתבונן ולמנות כמה עצות טובות להינצל מן הכעס, בימים מסוגלים אלו, כדי שלא תצא תקלה תחת ידינו חלילה.

צריכים לאכול באופן מסודר, ואין די בכך שהבעל חוטף דבר מה למאכל בבית הכנסת... ואילו בבית אין לחם לאכול...

ואילו הוא יתרועע עם חבריו בבית הכנסת

העצה הרביעית: לדעת תחילה שיהיו נסיונות של כעס. וזו העצה הטובה ביותר שלא להיכשל, כאשר יודעים מראש שיהיו נסיונות של כעס. רק כאשר הנסיון מגיע בהפתעה אזי הסכנה גדולה היא להיכשל. וכפי שמספר מגיד המישרים הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על היהודי אחד שהגיע לרבו להתאונן על מידת הכעס שסובל ממנה, ואמר לו הרבי שיצא לחוץ ויזהר מאוד שלא להיכשל כעת בכעס כי יש מי שרוצה עתה להכשילו, ובאותו זמן ביקש בחשאי מהגבאי שיעשה כל קציר להכעיס את היהודי הלז. ויהי כאשר יצא היהודי לחדר ההמתנה, הגיע הגבאי ושפך ב'טעות' כוס קפה חם על בגדיו... אך האיש לא קם ולא זע ממנו, ולא בא לידי כעס כלל. בכך הוכיח לו הרבי, כי כאשר הוא מתכוון ויודע מראש שעומדים להכשילו בכעס, אזי הוא אינו מתכעס כלל. כן עליו להתכוון תמיד ולדעת שיש נסיונות של כעס, כך יוכל לעמוד בהם ולא ייכשל לעולם. לאחר כל זאת, כאשר נקיים את כל העצות, כולי האי ואולי, אנו זקוקים לסייעתא דשמיא גדולה שלא להיכשל. וכאן המקום להבהיר עוד נקודה.

עיקר נסיון הכעס הוא כאשר האדם לחוץ. הלחץ נוצר כאשר אדם יודע שיש לו משימות רבות לעשות, והוא מחשב בדעתו כמה זמן יש לו ומה הכלים שלו, ונוכח לראות שלפי

זכורני שהרהרתי אז בעצמי: הרי אם הדבר הזה היה מתרחש בימים כתיקונים כמה היינו נרגזים וכועסים על כך, אך מפני שהיה זה בזמן של שמחה כאשר כולם היו בהשראה של רוגע ושמחה, קבלו את הדברים בשמחה ובנחת... ועלה אז בדעתי שזה לימוד לכל החיים, שכאשר האדם שמח ומתהלך בשמחה וסיפוק, מתוך אמונה תמה, אזי לעולם לא יבוא לידי כעס.

ואין די בכך שהבעל חוטף דבר מה למאכל בבית הכנסת...

העצה השלישית: שלא ליפול לנסיון מתוך תחושת רעב ישנה עצה מעשית ומועילה המובא אף ב'כתבי רבי משה מידנער', לאכול היטב שלא ליפול לנסיון מתוך תחושת רעב. שם מביא בשם הרה"ק מקוברין זיע"א שסיפר על אחד מצדיקי הדור זיע"א שהיה לו בן צדיק בשם ר' אברהם, שהיה בעל מדרגה גדולה ומתענה רבות. פעם אחת, בערב ראש השנה, כשהיה שרוי בתענית, הלך ר' אברהם ברחוב העיר וראה הלך עני שלא היה לו מלבוש לגופו מפאת עניותו הגדולה. מיד פשט ר' אברהם את מלבושו העליון - הקפוטה - והלביש בו את העני. לאחר מכן ידע ר' אברהם כי כאשר יבוא לביתו תצפה לו 'קבלת פנים בלתי נעימה מאת ה'בני בית' שלו, שלא היתה אשת חיל בלשון המעטה והיה סובל ממנה רבות. התיישב אפוא ר' אברהם בשעתו, כי במצב כזה אין ראוי שיהיה שרוי בתענית, שכן כאשר הוא מתענה לא יהיה מיושב בדעתו לספוג בשתיקה כראוי את הנזיפות. מיד הלך ונטל דבר מה לאכול והפסיק את צומו כדי שיוכל להתגבר על מידת הכעס.

והיה הרה"ק בעל ה'יסוד העבודה' זיע"א מפליג בשבח מעשה זה, שר' אברהם החליט בדעתו כי מוטב לו להפסיק את תעניתו מאשר לבוא לידי מכשול של כעס חלילה. ובוודאי אדם פשוט היה סבור כי התענית חשובה יותר מנסיון הכעס... לעניינינו, עלינו לדעת, כי ימים אלו הם לפעמים בבחינת 'צום' כאשר סדר היום משובש ואין בנמצא ארוחות מסודרות ומזינות כבימי שגרה. גם עתה, לפעמים כדאי להחזיק ראש ולשמור על אכילה בזמן, גם לשמור על שעות שינה מסודרות, באופן שלא לבוא לידי חולשת המוח והנפש מה שעלול להביא לניסיונות של כעס. כמו כן יש לזכור שגם בני הבית

כל שבוע הגליון אצלכם במייל

כתבו לנו ונשמח לצרף אתכם לרשימת המנויים

A950850750@GMAIL.COM

אולם רעהו לעומתו, אף הוא רגוע מאוד. אך לא מתוך הפקרות, אלא מפני שאביו הגביר הבטיח לו שלאחר שהוא יעשה כל טצדקי לגייס כספים ולהשיג את כל הנצרך, אזי הוא יביא לו את כל מה שיזדקק ביום החתונה. כך אנו, צריכים להתהלך הלא לחץ, גם בערבי פסחים, אך לא כמו אותו מופקר שאינו נושא באחריות כלל, אלא כאותו הנושא באחריות אך סמוך ובטוח הוא על אביו הגדול אבינו שבשמים שימלא לו בסוף את כל מבוקשו.

וטעות הוא לומר שברוחניות אין מקום לבטחון, שכן אנו רואים בתפילת 'אהבת עולם' הנאמרת בכל בוקר, שלאחר כל הבקשות על רוחניות, אנו אומרים "כי בשם קדשך הגדול הגיבור והנורא בטחנו, נגילה ונשמחה" הרי לנו כי גם בענייני עבודת ה' ורוחניות יש מקום להיות בישועתך. סמוכים ובטוחים בחסדו יתברך, שבוודאי ישלח את עזרתו למען הכנות החג, כאשר יראה שאנו עושים את כל המאמצים שלנו ללא כעס ועיצבון רוח, ובלא להיכנס ללחץ זה הדחק... יסוד זה נכון הוא בכל המישורים. אף בשידוכים ובכל ענין בעולם. יש לעשות את ההשתדלות הנצרכת ואז להתחזק במידת הבטחון.

נקודה חשובה נוספת: עבור חינוך הבנים מאוד חשוב שלא ייווצר בבית מצב של כעס ולחץ. הצאצאים היקרים יזכרו זאת לנצח את הימים הקשים שהם חוו בערבי פסחים, אם האווירה בבית היתה עכורה ורוויה בכעס ומרירות מפני הלחץ המיותר. אדרבה, עלינו לעשות הכל שהאווירה תהיה רגועה. כך יישאר בהם טעם ענוג ומתוק של החג הק' והמצוות. עלינו להתפלל על כך ואז נזכה לסייעתא דשמיא בכל אשר נפנה ונכניס את החג בדיצה וחדווה כראוי.

(קטעים מתוך מאמר נרחב בספר 'הבינני' פסח)

דרך הטבע הוא אינו יכול להספיק את כל יעדיו ומטרותיו, אזי הוא נכנס ללחץ, ועצה טובה קמ"ל שלא כדאי לעמוד בקרבתו של אדם בשעה שהוא חושב על מה שהוא צריך להספיק ונלחץ...

ואגב, רצוי לדעת כי הלחץ אינו מועיל מאומה. זה רק מתכון בדוק להפוך אותנו לבלתי יעילים כלל. ויש לדעת כי טעות היא לומר לאדם כזה בנימה של ביטול: "מה לך להילחץ?" - 'הכל יהיה בסדר'... וכהנה, שכן הדבר נובע מטעות. רק מי שאינו נושא באחריות יכול להתהלך ברוגע מזויף, כביכול הוא בעל 'בטחון' מופלג, אך מי שנושא באמת באחריות אך טבעי הוא שיילחץ באמת.

ולכן, אין זה נכון שהבעל מתהלך ברוגע ויטיף באשתו הנלחצת כי אין לה מה להילחץ, 'הכל יהיה בסדר'... שהרי האחריות רובצת על כתפיה בלבד. היא אשר תצטרך לדאוג לכל צורכי החג, ואילו הוא יתרועע עם חבריו בבית הכנסת ולא חלי ולא מרגיש...

שניהם יודעים שעליהם להשיג סכום של כחמישים אלף דולר

הדבר משול לשני יהודים העומדים להשיא את צאצאיהם. שניהם יודעים שעליהם להשיג סכום של כחמישים אלף דולר להוצאות החתונה, ובידם אין פרוטה לפרוטה. אלא שהאחד מתהלך ברוגע של הפקרות. אינו דואג ואינו חושב כלל כיצד ישיג את צורכי החתונה. הוא לווה מפלוני ומאלמוני, וכאשר מגיע זמן הפרעון הוא מתחמק מהם בטענת 'אין לי'. כך גם מבטיח הוא הרים וגבעות 'פיתום ורעמסס' למחותנו ואינו עומד בדיבורו... הלזו בטחון ייקרא ? אין זו אלא הפקרות הנובעת מחוסר יראת שמים.

סיפור לי רבי שלמה לוינשטיין שליט"א: פעם הוא מסר דרשה בליל פסח, ולאחר תפילת ערבית נגש אליו יהודי ושאלתו בפיו

הגה"צ רבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א על 'אהבת אותנו ורצית בנו'

כי פִּיר חֲזָקָה הוֹצֵאָה ד' מִפְּצָרִים (שמות יג)

מיכל האשפה השכונתי [המכונה "צפרדע"], האם הרב היה קופץ לתוכו ומנסה להציל את הכסף? הרב נענע בראשו לשלילה. "ואם היו נופלים שם עשרת אלפים דולר?" אל תעמיד אותי בכזה ניסיון. במקרה כזה לא היתה לי ברירה! "ואם למיליונר אמריקאי היה נופל סכום שכזה לתוך הצפרדע?" "הוא היה מוותר גם על זה."

הייתי פעם אצל הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל, והוא אמר פשוט חדש שמאד קרוב לליבי: אנחנו אומרים בנוסח התפילה "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו". וביאר ה"שיח יצחק" שזה כנגד שלושת הרגלים: "אתה בחרתנו" - כנגד פסח, שהרי בחירת ה' בנו לעם היתה בעת יציאת מצרים. "אהבת אותנו" - כנגד שבועות, שאז היתה קבלת התורה בהר סיני, ו"רצית בנו" - כנגד סוכות, שכן אז חזרו ענני הכבוד שנסתלקו בחטא העגל. רבי ברוך מרדכי המחיש זאת במשל נפלא: אדם הלך ברחוב, ולפתע נפל לביב שופכין, כל גופו שקע במים המצחינים, ובשארית כוחותיו הצליח להחזיק את הראש מעל המים. כל העוברים ושבים התרחקו ולא רצו ולסייע לו, וכך הוא נותר בביב, מבוויש ועלוב. והנה עבר שם המלך, ראה את שאירע, והוא, בכבודו ובעצמו, הושיט לאותו אדם יד, וסייע לו לצאת מעמק הבכא. אך בזאת לא תמה העזרה: לאחר מכן הביאו המלך לבית מרחץ, רחץ אותו, וכשסיים הכניסו לארמונו ונתן לו מדור מפואר. שיא השיאים הגיע כעבור שבעה שבועות, אז נתן לו המלך את בתו לאשה! אם אותו אדם יבוא אל המלך ויאמר: 'אדוני המלך, אני מודה לך שנתת לי את בתך לאשה', הרי שהוא פושע! כך מודים למלך שהוציא אותך מביב שופכין והעלה אותך לשיא השיאים להיות חתנו?

תבוא ותפרט: 'אדוני המלך, תודה על כך שהצלת אותי ממוות, העלית אותי ממקום כה מלוכלך, ניקית וזיככת אותי, הכנסת אותי לארמונך, ומעל הכל - נתת לי את בתך לאשה!' כך גם אנחנו צריכים להודות בפירוט ובתשומת לב: ריבוננו של עולם, תודה לך על שהצלת אותנו משעבוד מצרים, הוצאת אותנו משם בעת שהיינו שקועים במ"ט שערי טומאה, ניקית וזיככת אותנו, ולא זו בלבד, אלא שנתת לנו את התורה הקדושה, חמדת שעשועיך!

פעם הוא מסר דרשה בליל פסח

סיפור לי רבי שלמה לוינשטיין שליט"א: פעם הוא מסר דרשה בליל פסח, ולאחר תפילת ערבית נגש אליו יהודי ושאלתו בפיו: "אם היו נופלים לרב בטעות אלף דולר לתוך

"אבל אם היו נופלים לו שם רבע מיליון דולר?" "הוא היה קופץ לתוכו!" "ומה היה עושה (המליארדר) ביל גייטס אם היה נופל לו סכום שכזה לצפרדע?" "אפילו היו נופלים לו שם כמה מיליוני דולרים, הוא לא היה קופץ! יתכן שהיה משלם לי עשרת אלפים דולר כדי שאכנס במקומו..." "ואם היה לו בן יחיד שהוא אוהב אותו כנפשו, ובטעות הוא נפל לשם, ועוד מעט הצפרדע נסגרת. האם הוא היה קופץ פנימה, או שהיה מבקש ממך לקפוץ?" "הוא לא היה מאבד אף לא שניה, ולא סומך על אף אחד, וקופץ להצילו מיד בכל מחיר וכמה שיותר מוקדם!" "כעת" סיים אותו יהודי, "בוא וראה את אהבת ה' יתברך לעמו ישראל. יותר ממה שקשה למיליארדר ביל גייטס לקפוץ לתוך הצפרדע, היה קשה לקב"ה כביכול לקפוץ למצרים, שהרי הקב"ה כולו טהור ומשרתיו טהורים, וחז"ל הפליגו אודות הטומאה הנוראה שהיתה שם. ואף על פי כן אנו אומרים בהגדה של פסח 'ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי שליח ולא על ידי מלאך ולא על ידי שרף אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו'. בני ישראל נמצאים במ"ט שערי טומאה, ובעוד רגע נופלים לשער הנ' והצפרדע נסגרת ולא יהיה ניתן לצאת משם לעולם. ובאהבת ה' לבניו האוביו, הוא לא סומך על אף אחד, וכביכול 'קופץ' פנימה להציל את ילדיו!"

(קטעים מתוך הגדת 'מגידיו יאמרו לו' בהוצאת 'פה נוף')

העורך נעצר לרגע. 'פסח הוא חג ה'והגדת לבנך', אמר, 'תן לי הנהגה אחת, נקודה אחת שחקוקה אצלך מאביך, גם אחרי שלושים שנה'.

הגאון הרב בצלאל טרוביץ שליט"א יו"ר ארגון 'נוצרי לשון' על הארת הפנים של אביו הגאון רבי שמואל טרוביץ זצ"ל

זה התחיל בשיחה שגרתית עם עורך הגיליון. בין דברי תורה לשיחת רעים, וגליון 'פסח' עלה התאריך י"ח בניסן, ימי חול המועד פסח. ביום זה ימלאו שלושים שנה לעלותו בסערה השמימה של אבי מורי, עטרת ראשי, הגאון רבי שמואל טרוביץ זצ"ל, מי שהקים עולה של תורה בראשון לציון וכיהן כראש ישיבת 'באר יעקב' לצעירים. העורך נעצר לרגע. "פסח הוא חג ה'והגדת לבנך", אמר, "תן לי הנהגה אחת, נקודה אחת שחקוקה אצלך מאביך, גם אחרי שלושים שנה".

לא הייתי צריך שהות למחשבה. התשובה עלתה מאליה, ברורה ומאירה: "הארת פנים". שתי מילים המקפלות בתוכן עולם מלא של אצילות, רגישות וגדלות נפש.

אבי זצ"ל לא ראה בהארת הפנים רק "מידה טובה", אלא חובת גברא ותכלית הקיום. לנגד עיניו עמדו תמיד דבריו המפורסמים של הגר"ח מוולוז'ין בהקדמתו ל'נפש החיים': "שהאדם לא נברא אלא להועיל לאחרים".

הוא היה "נאה דורש ונאה מקיים". בכל גיל ובכל מצב, ידע למצוא את המילה הטובה שתרום את נפש השומע. חז"ל אמרו "גדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב", ואבא הפך זאת לאומנות. הוא תמיד אמר, אף אחד לא צריך לסבול כי אתה ללא מצב רוח, מחותך להאיר פנים לזולת בכל מצב.

אבא נזהר אז כמו מאש שלא לדבר אידיש

רגישותו לזולת הייתה מפעימה.. בביתנו דיברו גם את שפת האידיש, אך כאשר ישב לשולחן אורח או בן משפחה שלא הבין את השפה, אבא נזהר כמו מאש שלא לדבר אידיש. "זה לא יפה שפלוגי ירגיש לא בנוח", היה אומר, ומיד עובר לשפה המובנת לכל, משתף את היושב ומסביר לו את העניין בנחת. פרק מרגש בחייו היה המעבר לראשון לציון. כאשר נתמנה לראשות הישיבה בבאר יעקב, לא נמצאה עבורו דירה במקום, והוא שכר דירה בראשון לציון השכנה. מה שנראה כעניין טכני, התברר כהשגחה פרטית שהשפיעה רבות בעיר.

הוא עזב את ירושלים עיר הקודש, את משפחתו הענפה, ועקר לעיר שהייתה אז ברובה חילונית. האווירה הייתה זרה לקדושה אליה הורגל מימיו בירושלים, אך אבא חש בכובד האחריות. הוא הבין שהעיר זקוקה לתורתו, לאישיותו

ולהשפעתו הקורנת. במסירות נפש ממש, הצליח לזרוע אור ולקרב לבבות, עד שהפך לאבן שואבת לכל מחפשי ה'.

זכורני מקרה אחד המלמד על גישתו: בשבת אחת הבחין בבית הכנסת בתושב חדש. לאחר התפילה ניגש אליו אבא ושאל: "היכן אתה גר? האם אוכל לבקרך?". היהודי, שהופתע מהכבוד, ניסה לסרב בנימוס, אך אבא התעקש.

כשהגיע אבא לביקור, היהודי ורעייתו היו בטוחים שהרב הגיע לבקש תרומה, והם כבר תיכננו מה להגיד וכמה לתת. מה רבה הייתה הפתעתם כשאבא אמר בנעימות: "באתי רק לראות איך התאקלמתם. מאחר ואין לכם משפחה כאן - אני אהיה לכם לאבא! אל תהססו לפנות אלי בכל עניין". זו לא הייתה רק הצהרה, זו הייתה האישיות שאיכפת לו.

דמותו הייתה מרשימה ומלאת הוד. לא היה עליו להטיל משמעת ביד חזקה; עצם נוכחותו האצילית השרתה יראת כבוד. הוא הצליח לשלב בתוכו הפכים: מצד אחד הכיל את הבחורים הצעירים בחום ובאהבה, ומאידך נשאר ב"גבהותו" - דמות של תלמיד חכם שצריך לעלות אליה כדי להשיגה. גם בעניינים של יום-יום, קידש שם שמיים. אברך משיבת מיר סיפר שראה את אבא יורד מהאוטובוס, ולא ויתר על אמירת "תודה רבה" לבבית לנהג. הוא היה מקדים שלום לכל אדם, מחנך את בני ביתו להכרת הטוב על כל דבר פעוט - מהודאה לאמא על תבשיל ועד ההערכה לכל עזרה קטנה. שלושים שנה עברו. העולם השתנה, העיר ראשון לציון לבשה פנים חדשות, אך ה"הארת פנים" של אבא זצ"ל עדיין מאירה בלבנו ובלב כל מי שפגשו או הכירו.

'הפתרון היה להפוך את ליל הסדר למפגן של שמחה יהודית מתפרצת. שרתי בלהט, רקדתי בין השולחנות, עם בקבוק מלא יין על הראש והשיא היה כשלקחתי ספסל עץ כבד, אחזתי בו בשיניים ורקדתי'

שיחה מרתקת על 'והגדת לבנה' עם מזכ"ח הרבים, הרה"ח רבי יוחנן בריזל שליט"א

מאת: בצלאל יוסף כהנא

בדחיפות ניתוח מסוכן מאוד. זה היה בשבת, לא היתה לי אפילו אפשרות להרים טלפון ולהתייעץ עם מישהו. היינו ממש אובדי עצות, והרופא אמר שהוא נותן לנו 20 דקות כדי להחליט, יותר מזה אסור לחכות בשום פנים ואופן. "הרמתי עיניים לשמים, ואמרתי בשל מה הסער הגדול הזה, מה אני צריך לתקן? מיד הבנתי שזה כנראה העניין הזה שאני מוותר על הילדים של הקב"ה ולא נוסע לאוקראינה כדי לקרב אותם אליו. אמרתי לאשתי, אולי נקבל על עצמנו שאם הכל יהיה בסדר אנחנו נוסעים לאוקראינה לליל הסדר למרות הקושי והאילווצים הגדולים? אשתי מיד הסכימה, וכשהרופא חזר כעבור עשרים דקות הוא היה המום, לא היתה שום בעיה, הכל הסתדר מעצמו, ויהי לפלא. באותה שנה נסענו לאוקראינה בריאים ושלמים!"

הקהל התייחס אליו בביטול מסוים

ועכשיו נשוב לנושא שלנו. "בהתחלה", הוא מספר, "סברתי לתומי כי המפתח לליבם טמון בשפה. עמלתי קשות עד שהצלחתי לסגל לעצמי את השפה הרוסית, מתוך מחשבה שברגע שאדבר אל יהודי קיב בלשון אימו, המחסומים יפלו והדברים ייכנסו אל הלב כמים קרים על נפש עייפה." אך כאן המתין לו שיעור מפתיע בנפש האדם. ר' יוחנן גילה שכאשר הוא נושא דברים ברוסית - שפה שרכש כ"עולה חדש" - הקהל התייחס אליו בביטול מסוים. הטעויות הקטנות, המבטא הזר והתחביר הלא-מושלם גרמו לשומעים לתפוס אותו כאדם פשוט, אולי אף נחות מהם. "מה כבר יכול לספר לנו זה שמתקשה להגות משפט תקין?", חשבו לעצמם. המעטפת פגמה בתוכן.

המהפך חל כאשר ר' יוחנן החליט להשתמש במתורגמן. הוא דיבר בשפת הקודש או באידיש, והמתורגמן העביר את דבריו ברוסית רהוטה, עשירה ומליצית. פתאום, הקהל היה מרותק, העובדה שהדברים הוגשו ב"עטיפה" יוקרתית הפכה את הדובר לאורח נכבד ואת דבריו לפנינים יקרות. נפקא מינה לחיינו: המסקנה מסיפור זה היא יסוד עצום בחינוך. אנחנו, כהורים, מבקשים "למכור" לילדינו את המרכולת היקרה מכל: אמונה, תפילה, שמירת מצוות ולימוד תורה.

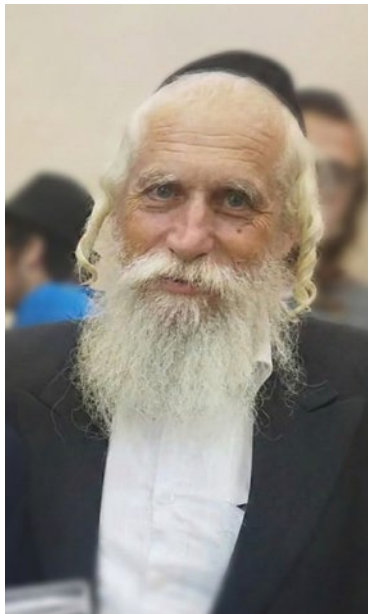
ברום המעלות של ליל התקדש חג, עת בני ישראל מסובים כבני מלכים סביב שולחנות הערוכים בכל פאר והדר, ניצבת ועומדת מצוות עשה מן התורה, ואת יסוד היסודות של קיום האומה בכל הדורות: 'והגדת לבנה'

אין זו רק חובה פורמלית להגות במה שכתוב בהגדה זוהי שעת רצון נעלית, מלאכת מחשבת של חקיקת אותיות האמונה על לוח ליבם של צעירי הצאן. זוהי עבודה שבלב, הדורשת מן האב להפוך למעיין המתגבר של השראה, ולפעול בכל כוחו כדי שהדברים לא יישארו כ"מצוות אנשים מלומדה", אלא יחדרו מבעד למסכים ויבעירו את ניצוץ היהדות בנשמה פנימה.

בשיחה מיוחדת וחדורת חיות שזכינו לקיים עם הרה"ח ר' יוחנן בריזל שליט"א - דמות המגלמת באישיותה את הכתוב "עבדו את השם בשמחה", וכולו יוקד בשלהבת אש קודש של צהלה דקדושה - נחשפה בפנינו זווית רוחנית נשגבת על אופן הגישה למשימת הדורות הזו. ר' יוחנן, אשר בסיעתא דשמיא זכה במשך קרוב לשלושה עשורים להשיב לב אבות על בנים ולהצית את אור התורה בקרב אחינו שבגולה המצפים לישועה, מציב בפנינו דרכים להצליח בחינוך הדור הבא.

במשך שנים רבות, מכתת ר' יוחנן את רגליו בערבות אוקראינה ובמרחבי רוסיה. הוא פגש יהודים שגדלו תחת מגפי הברזל של המשטר הקומוניסטי, כאלו שזיכרונם הרוחני נמחק כמעט כליל.

'אני לא בטוח, שאנשים מבינים איזה מסירות נפש זה לקיים את סדי הפסח במקומות אלו, אבל אנחנו יודעים מה החשיבות ומה התוצאות מפעילות זו לכן אנחנו כ"כ מתאמצים. אני רוצה לספר לכם סיפור קטן שתבינו. במשך שנים הייתי נוסע עם רעייתי ע"ה לעשות את ליל הסדר באוקראינה, אבל שנה אחת חשבנו לוותר על כך, בגלל אילווצים שונים. באותה שנה, קצת פחות מחודש לפני פסח, נקלעה אשתי ע"ה לסכנת חיים, היא הובהלה לבית החולים, והרופאים אמרו שהיא במצב מאוד מסוכן וצריכים לנתח

שתרגם להם את חשיבות הלילה.

כל הורה וה"ספסל" שלו

כאן מגיע ר' יוחנן לנקודה המרכזית עבורנו, ההורים שזכו לגדל את בניהם בארץ הקודש, בבתים של תורה ויראה: "האם רק ליהודי אוקראינה מגיע חג של חוויה? האם ילדינו, שגדלו בתלמודי התורה ובישיבות,

אינם זקוקים לאותו ניצוץ? האם בגלל שהם 'יודעים' את החומר, אנחנו פטורים מלהלהיב את ליבם?"
התשובה היא חד-משמעית: כל הורה חייב למצוא את ה"ספסל" שלו.

אין הכוונה שכל אבא צריך להניף רהיטים בשיניו בליל הסדר. ה"ספסל" הוא משל לכל מעשה של חריגה מהשגרה, לכל ביטוי של התלהבות יתירה, לכל חיוך רחב ומאיר שמוכיח לילד שהיהדות היא מקור האושר הגדול ביותר של אביו. כאשר אבא מספר על יציאת מצרים בעיניים בורקות, כשהוא משקיע מחשבה איך להפוך את שולחן הסדר לחי ומוחשי עבור ילדיו, הוא מקיים את מצוות "והגדת" במובנה העמוק ביותר. הוא מחדיר בהם את ה"חביבות מצווה", שהיא הדלק המניע את אהבת התורה לאורך שנים.

הדרך להחדרת אהבת תורה

אהבת תורה אינה נרכשת רק דרך השכל. השכל הוא הכלי, אך האהבה היא המנוע. כדי שילד ירצה להשקיע את חייו בלימוד תורה ובעמל ההלכה, הוא חייב לחוש שהתורה היא "חיינו ואורך ימינו" - פשוטו כמשמעו.

בליל הפסח, כשאנו מעבירים את השרשרת לדור הבא, עלינו לזכור: הילדים שלנו הם ה"קונים" הכי חדים בעולם. הם מזהים זיוף ממרחקים, אך הם גם נסחפים אחרי אמת בוערת. אם נשכיל להגיש להם את ליל הסדר כחוויה מכוונת, כשמחה שאין לה תחליף, אנו בונים בהם חוסן רוחני שיעמוד להם מול כל סערות החיים.

יהי רצון שנזכה לקיים את "והגדת לבנך" בכל ישותנו, מתוך צהלת פנים ושמחת הלב, ולוודא שהמסר שיעבור לדורות הבאים יהיה: "אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו!"

אלו הם דברים של חיי נצח. אך השאלה הנוקבת היא: באיזו עטיפה אנו מגישים אותם? האם הדברים מוגשים כ"עולה חדש" - מגומגמת, עייפה וחסרת חן - או שהיא מוגשת כדבר המרומם והחשוב ביותר עלי אדמות?

אנו מחלקים קליות ואגוזים, אנו חוטפים את המצה

חז"ל הקדושים הבינו את הצורך הזה עוד לפני אלפי שנים. כאשר אנו מעיינים בהלכות ליל הסדר, אנו מוצאים שפע של פעולות שנועדו אך ורק כדי "שישאלו התינוקות". אנו מחלקים קליות ואגוזים, אנו חוטפים את המצה, אנו עורכים שינויים בטקסט ובסדר - הכל כדי ליצור חוויה שתפרוץ את גדר השגרה.

מצוות "והגדת לבנך" אינה מסתכמת באמירה בעלמא עלינו למשוך את לב הילד אל התורה. חג הפסח הוא הזמן המיועד לכך, כי בו אנו מניחים את היסודות לכל השנה כולה. הדרך להחדיר אהבת תורה אינה עוברת דרך כפייה או הרצאות יבשות, אלא דרך יצירת התפעלות.

ר' יוחנן ממחיש זאת בדוגמה כואבת אך אופיינית: "תאר לך אבא שמגיע לשולחן השבת או לליל הסדר כשהוא בעייפות, מפקק ללא הרף, ומריץ את הדברים במהירות רק כדי להגיע לסעודה, איזה מסר עובר לילד? הוא מבין שהמצווה היא מעמסה, מטלה שיש לפרוק, ככה זה לא יחזור ללבבות.

הספסל שעל השיניים: בין קייב לירושלים

ועכשיו בוא נחזור לליל הסדר בגולה. השיא של ר' יוחנן התרחש בלילות הסדר ההמוניים בקייב. "בלילה הראשון מגיעים מאות יהודים מתוך סקרנות", הוא מתאר. "אבל איך גורמים להם לחזור בלילה השני? איך גורמים ליהודי רחוק לחוש שסדר פסח הוא חוויה שאי אפשר לוותר עליה?"

הפתרון של ר' יוחנן היה כשהוא הפך את ליל הסדר למפגן של שמחה יהודית מתפרצת. הוא שר בלהט, רקד בין השולחנות, ובשיאו של הערב ביצע מעשה "ירושלמי" שורשי: הוא הניח בקבוק מלא יין על ראשו ורקד ללא ניע, ואז - לקול תרועות הקהל - לקח ספסל עץ כבד, אחז בו בשיניו והחל לרקוד בצהלה.

"הקהל יצא מגדרו", הוא משחזר בחיוך. "הם ראו יהודי מאמין, רב, אדם מכובד - שכולו אחוז בלהבה של אושר בזכות המצווה. חודשים אחר כך פגשתי זוג יהודים ברחוב שזיהו אותי מיד. הם לא זכרו את הדרשה העמוקה שנשאתי על 'יציאת מצרים', הם לא זכרו את פירוש ה'אור החיים' הקדוש. הם אמרו לי בהתרגשות: 'אתה האיש שרקד עם הספסל על השיניים!'. בזכות אותו ספסל, הם זכרו את טעמה של המצה ואת סודן של ארבע הכוסות. הספסל היה ה'מתורגמן'

צדיק כתמר יפרח

נפת צופים לחיים טובים ומתוקנים

עם נכדותיה בירושלים סיכמה שתבוא להתארח אצלם להקריב קרבן פסח

הרבנית קרליץ ע"ה (אשת חבר להגר"נ קרליץ) זירזה את העבודות בערב פסח באומרה: עלינו לסיים את ההכנות לפסח מוקדם, אם יבוא המשיח נצטרך כולנו לנסוע לירושלים להקריב קרבן פסח.

בהתקרב חג הפסח, דיברה בהתרגשות ובכמיהה עזה על קרבן הפסח, שעוד יעזור ה' ונזכה להקריב.

עם נכדותיה בירושלים סיכמה שתוכל לבוא להתארח אצלם להקריב קרבן פסח, וכמובן הוסיפה ושאלה אם תוכל להביא עימה גם את הנלווים אליה.

לצאצאיה מבני ברק הודיעה בשמחה שהם 'מסודרים' עם מקום טוב בעיר הקודש ירושלים שיוכלו לקיים את מצות הפסח.

(כחוט השני שפתותיך)

בליל הסדר הוא פשוט לא הצליח להסתיר זאת

הגאון רבי אשר דרוק שליט"א: בסמוך למקום מגורי בירושלים מתגורר יהודי חשוב, מבוגר, שבבחרותו היה משמש את הרב מטשעבין זצ"ל, וכך סיפר: הטשעבין רב היה אדם שהסתיר את עצמו מאד. בשנות זקנותו, כשכבר לא יכול היה ללכת לבית הכנסת, היה מתפלל בביתו ביחידות, כשמדי פעם אני נכנס לחדר ושוהה לצדו.

יום אחד עלה בדעתי שאולי אני מפריע לו בנוכחותי, והחלטתי שלא אכנס לחדרו בזמן שהוא מתפלל. הסתקרנתי לראות כיצד הוא מתפלל כשהוא לבדו בחדר, ואני מדגיש שהיה זה בסתם יום חול שגרתי, וממה שנגלה לעיני - חטפתי הלם! הוא התפלל בהתלהבות, בדבקות, ממש שלהבת אש!

ובאותו רגע הבנתי: בעצם הוא "בוער" בתפלתו תמיד, אלא שכשיש מישהו לידו, אפילו אם מדובר בבחור המשמש אותו תדיר, והוא כבר זקן בא בימים - הוא לא יוציא את הבעירה החוצה, אלא ישמור אותה בקרבו בפנים.

כעבור כמה ימים, הגיע החתן של הטשיבינר רב בא לבקרו. אמרת לו: "בא ואראה לך משהו על חמיך שמעולם לא ראית!" הוא צחק עלי ואמר: "אתה בחור צעיר, מתלהב מכל דבר. אני מכיר אותך עשרות שנים לפני שנולדת, ואתה לא יכול לחדש לי עליו כלום".

השבתי לו: "ובכל זאת, בא נמתין מחוץ לחדר בזמן שחמיך מתפלל, ונציץ עליו מן החרכים..."

חתנו הסכים. יצאנו מהחדר והנחנו את הטשיבינר רב לבדו. הצצנו עליו מבחוץ. כשחתנו ראה אותו הוא פשוט נבהל, ושאל אותי בבהלה: "מה קרה לו? בחיים שלי לא ראיתי אותו מתפלל ככה"... אתם מבינים? ארבעים שנה הוא חתן שלו, ואף פעם לא ראה אותו מתפלל בצורה כזאת!

הוסיף חתנו ואמר: הייתי לידו בתפילות בראש השנה, הייתי לידו בתפילות של יום כיפור, לא ראיתי כלפי חוץ כלום! זאת בזמן שביום חול רגיל הוא בער כל כך, כשאף אחד לא נמצא לידו ורואה אותו. והוסיף אותו יהודי וסיפר: ומכל מקום, היה זמן אחד, שכן ראו את הבעירה על פניו של הטשיבינר רב גם כלפי חוץ. היה זה בליל הסדר! כנראה שבזמן הזה הוא פשוט לא הצליח להסתיר זאת!

עד כדי כך, שהרבנית עליה השלום סימנה לי שנה אחת באצבעה, באמצע הסדר, כאומרת: תראה! תראה! מה הולך כאן עם הרב...

מה גדול, קדוש ומרומם הוא הלילה הזה לה! הבה ננצל אותו להתעלות דקדושה!

(מתוך הגדת 'מגידי יאמרו לו' בהוצאת 'יפה נוף')

ליל הסדר הוא עת רצון שאוצרות השפע נפתחים בו

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: בתרגום יונתן מבואר שליל הסדר הוא עת רצון לפעול הרבה מאוד שאוצרות השפע נפתחים בו, ולכן יצחק אבינו בחר לברך את בנו דווקא בליל הסדר כי "ליליא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין ביה", [תרגום: לילה זה עליונים משבחין לאדון עולם ואוצרות השפע נפתחים בו], וכן איתא בפרקי דרבי אליעזר. (תשובות והנהגות)

שהקב"ה מוסר אז כח לכל אב שיוכל להשפיע אמונה על בניו

העיקר בחג הפסח, ובמיוחד בליל הסדר, לקיים כראוי מצות והגדת לבנך, להשריש בבנים אמונה בה'. ליל הסדר הוא זמן סיפור, שהקב"ה מוסר אז כח לכל אב שיוכל להשפיע אמונה על בניו, ויש לו הרבה סייעתא דשמיא לכך, ואין לאב לבזבז אז זמן לריק, רק יכין את עצמו לפרש ולבאר כל פרט דרך שאלה ותשובה, באופן שישתוקק הבן לשמוע, ולא כאלו שמבזבזים הזמן היקר הזה בדברים בטלים למיניהם. ובזוה"ק מפורש שבראש השנה הקב"ה דן את כל אחד היאך היה נראה אצלו ליל הסדר. (חכמה ודעת)

ומפצירים בו בכל עת שיגלה להם את 'סוד' עשרו

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע סיפר פעם בליל הסדר, מעשה בעני מרוד שנתהפך מזלו ונתעלה להיות מעשירי העיר, והיה הדבר לפלא בעיני כל מכיריו, הללו היו מבקשים אותו ומפצירים בו בכל עת שיגלה להם את 'סוד' עשרו, אך העשיר חסם פיו ולא גילה סודו לאיש. לימים נזדמנו ידידיו לסעוד עמו סעודתם, ושם שנה העשיר יין רב כיד המלך עד שנפל לשכרות. ומכיוון שנכנס יין, מיד הצליחו מכיריו להוציא ממנו את סוד העשירות, וכיצד היא באה לידו. אף אנו כיו"ב, בליל קדוש זה, לאחר שאנו עורכים את הסדר הקדוש ככל משפטו וחוקתו, ומסיימים לשתות את ארבע הכוסות הרי אז נכנס יין, וממילא יצא סוד - מגלים את הסוד הגדול השמור בלבו של כל אחד מישראל - 'אחד אלוקינו שבשמים ובארץ'...

אין עוד מלבדו ואפס זולתו. וכבר אמרו, שמהאי טעמא אומרים בסוף הסדר פיוט 'אחד מי יודע', שהוא כבוהן את האדם אם הבין נכונה את ענין האמונה, וכך הוא סדר המבחן - שואלים אותו 'אחד מי יודע' - כלומר במה הנך נזכר בשומעך מספר אחד, ובידו ה'בחירה' להשיב בשאר דברים שיש בהם מספר אחד - בענייני ממון או שאר ענייני עוה"ז, אך אם הבין לנכון את ענין אמונה פשוטה, ישיב - 'אחד' אלוקינו שבשמים ובארץ.

(מתוך 'באר הפרשה' פסח תשפ"ה)

אמר לו בעל הבית, למה אתה מפחד לשאול?

וְכַאֵן הֵבֵן שׁוֹאֵל

הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א: בספר "מחזה אברהם" מסופר על קבוצת קנטוניסטים, שנחטפו לצבא בהיותם ילדים קטנים כבני שבע - שמונה, וחיו במשך כעשרים וחמש שנים בין גויים, בלי שום קשר ליהדות. יום אחד, לאחר שסיימו הביאו את היהודים האומללים הללו, שלא ידעו כלום על יהדות, ופיזרו אותם בין הבתים של יהודי העיירה, כדי שיחגגו את ליל הסדר בבית יהודי.

באחד הבתים ישב הקנטוניסט ליד שולחן ליל הסדר, שתה את כוסות היין וגם אכל מהמטעמים, אבל שתק כל הזמן. בעל הבית רצה ללמד אותו קצת על חג הפסח ואמר לו: "הכל כאן - חדש לך ולא מובן לך. אולי אתה רוצה לשאול שאלות?"

הקנטוניסט הביט בכל המתרחש בתמיהה, אפשר היה לראות שהוא סקרן להבין, אבל לשאול הוא לא הסכים. אמר לו בעל הבית: תשאל, למה אתה מפחד? אמר הקנטוניסט: "בצבא הרוסי לימדו אותנו, שמי שיש לו שאלות על הצאר, מיד מקבל כדור בראש". וכתב על כך ה"מחזה אברהם": עכשיו הבנתי דבר נפלא - ש"כאן הבן שואל", שהבן יכול לשאול שאלות, זה חלק מדרך החירות שזכינו לה ביציאת מצרים. אפשר לשאול שאלות בלי איום על חיינו...

בואו נודה לה' שנותן לנו את היכולת לשאול שאלות ולקבל את התשובות.

(מתוך הגדת "מגידי יאמרו לו" בהוצאת 'יפה נוף')

הצדיקים הצעירים

המדור שבו תזכו בעוה"ז והשכר הגדול שמור לעתיד לבוא

קול נפין הדהד בבית. כוס זכוכית התנפצה לרסיסים קטנים וחדים על הרצפה, בדיוק ליד המקום שבו זחל מנחם התענוק. "מי השאיר פוס זכוכית בקצה השולחן?! ועוד עם פטל!" התחיל מישהו לשאול בכעס...

חיים וענקי מספרים על מבצע "מימה"

עשה את זה?!", כולם שעטו אל המטבח. מנדי עמד שם, מצביע על שלולית כחולה ענקית של תרסיס חלונות, שהלכה והתפשטה במהירות על הרצפה. "מי השאיר את

אוויר ערב פסח באויר. וכמו בכל בתי ישראל, גם בבית של שמוליק השמחה רבה... ריח חריף של חומרי ניקיון התערבב בניחוח האביב שנכנס מהחלון, קולות שאיבה וחבטת שטיחים נשמעו מהמדרפס. הארונות עמדו פתוחים לרווחה, כאילו גם הם רוצים לנשום אוויר צח לפני החג. על שולחן הסלון, שכוסה בניילון גדול, נערכו ספרים, צעצועים וכלים שהוצאו מהמדפים לצורך ניקוי יסודי.

הרצפה זרועה במשקקים שנשלפו מהארזים על ידי הילדים הקטנים, וערימות של כביסה חיכו בסבלנות על הספה עד שיגיע תורן להתקפל.

כל בני המשפחה בבית באווירת "בין הזמנים" מתרוצצים ומנסים לתמרון בין דליים, סמרטוטים, נקיונות וקניות.

"אוי לא! מי עשה את זה?!"

לפתע, נשמעה קריאה רמה מכיוון המטבח. "אוי לא! מי

הבקבוק פתוח על הקצה? מי נגע בזה?" האווירה מיד השתנתה. המתח התחיל לטפס באויר, וכמה מבטים כבר חיפשו את ה'אשם'.

שמוליק, הבכור, הבין שמיד יישלפו אצבעות מאשימות ועוד

רגע יתחילו האשמות ומריבות. הוא נעמד לפתע על פסא במרפז המטבח והכריז בקול רם ודרמטי: "אני מכריז בזאת על פתיחת 'מבצע מימה'! מבצע 'מימה' יוצא לדרך!"

כולם עצרו והביטו בו. "מה זה 'מימה'?" שאל יוסי הקטן בסקרנות...

מבצע 'מימה' זה פשוט מאוד

שמוליק חייף. "מבצע 'מימה' זה פשוט מאוד, הסביר. במקום לשאול 'מי עשה את זה', בואו נשאל 'מה. מה צריך לעשות עכשיו?'

שאלות של 'מי' בדרך כלל גוררות כעסים והאשמות,

המשיך שמוליק. "אבל שאלות של 'מה' גורמות לנו לפעול ולפתור את הבעיה."

הוא הצביע על השלולית הכחולה.

"אז במקום לשאול מי השאיר את הבקבוק פתוח- נשאל:

מה צריך לעשות עכשיו כדי לסדר?"

חיים, שעמד בצד בשקט עם פנים קצת אדומות, נשם לרווחה.

"אז מה עושים?" שאל יוסי.

"תוכנית פעולה!"

השיב שמוליק.

"מנדי, תביא

בבקשה נייר סופג,

אני אביא סמרטוט

יבש. תוך דקה

הרצפה חוזרת להיות

מבריקה."

כוס זכוכית התנפצה לרסיסים קטנים

אבל המבחן האמיתי של המבצע הגיע שעה קלה לאחר מכן.

קול נפץ הדהד בבית. כוס זכוכית התנפצה לרסיסים קטנים וחדים על הרצפה, בדיוק ליד המקום שבו זחל מנחם התינוק.

"מי השאיר כוס זכוכית בקצה השולחן?! ועוד עם פטל!" התחיל משהו לשאול בכעס... אבל אז עצר את עצמו. כולם עצרו לרגע. ומיד נשמעה הכרזה משותפת: "מבצע מימה!!!"

"בסדר", אמר יענקי, "אז מה עושים עכשיו? קודם כל- בטיחות! אני מיד מרים את מנחם התינוק מהרצפה. יוסי אתה קח את הילדים הקטנים לחדר שלא יפצעו.

חיים- אתה תביא מגב וכף אשפה."

בתוך דקות אחדות נאספו כל השברים בזריזות. הרצפה נשטפה, הסכנה נעלמה, והבית חזר להיות בטוח. לא הייתה שם מריבה, לא הייתה אשמה ולא כעס. הייתה רק אורה טובה ונעימה של עשייה ושותפות.

בערב, כשישבו כולם, עייפים אך מרוצים, סביב השולחן המאולתר, אמר אבא:

"אתם יודעים, ילדים! בהרבה מקומות בעולם יש תקופה שנקראת 'ניקיון אביב'. גם הגוים מנקים את הבית, מאווררים ארונות ומסדרים. אבל לנו יש משהו מיוחד שלגיינג הסיני ולז'אן הצרפתי אין בכלל!"

"מה?" שאל יוסי.

לנו כל תנועה עם הסמרטוט, כל הרמת חפץ מהרצפה

יש את המצוה. ענה אבא. "כל תנועה עם הסמרטוט, כל הרמת חפץ מהרצפה, כל שמירה על הילדים הקטנים- היא לא רק ניקיון- היא מצווה. אנחנו עושים הכל לשם מצוות חג הפסח ומקבלים שכר על כל פעולה!"

ולא פחות חשוב- כשאתם שומעים בקול ההורים, עוזרים בשמחה ומשתפים פעולה, אתם מקיימים גם מצווה גדולה של כיבוד הורים. אז יוצא שכל ניקיון קטן הופך לשתי מצוות: גם הכנה לפסח וגם כיבוד הורים..."

הוא הביט בשמוליק בגאווה והוסיף בקול חם:

"וכשעושים את זה יחד, בשמחה, בלי להאשים אחד את השני- כמו במבצע 'מימה' המיוחד של שמוליק- הניקיון נהפך למשהו הרבה יותר גדול. לא רק הבית מתנקה... גם האווירה מתנקה והלב מתמלא שמחה."

שמוליק חייך לעצמו. מבצע "מימה" הצליח מעל המצופה..."

חג פסח כשר ושמח לכל קוראי המדור

לְסִיּוּמָא דְגַלְיֹנָא

עורך המדור: אלחנן נתן ליכטיג

עלי לעמוד ליד סיר עם מים רותחים, להתכופף ולשאוף את האדים

רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א: בימים שלפני פסח היה רבי שמעון שוואב זצ"ל נוהג לספר לנכדיו, מעשה שאירע עימו בילדותו: כשהייתי ילד קטן

בגרמניה, סבלתי ממחלה בלב, והורו לי שעלי לעמוד ליד סיר עם מים רותחים, להתכופף ולשאוף את האדים היוצאים מהסיר במשך חצי שעה.

באחד הימים, כשעליתי על הכיסא ליד הסיר, עבר לידי מישהו, ושלא במתכוון הפך את הסיר עם המים הלוהטים על היד שלי. הייסורים היו נוראים, ורק לאחר כשנה התרפאה היד.

והמשיך רבי שמעון שוואב ואמר לנכדיו, "כל מי ששומע את הסיפור, שואל מיד 'איזו יד?', ואני עונה 'יד שמאל'.

אבל למעשה זו שאלה מיותרת. הייתי בן ארבע, ותאי העור שנהרסו, כבר נבנו והתחלפו מאז כמעט אינספור פעמים. אומרים שתאים מתחלפים כל מאה ועשרים יום, נהרסים ונבנים מחדש. תנסו לחשב, כמה פעמים התחלפו התאים מאז שהסיפור קרה ועד היום... ועדיין שואלים אותי, איזו יד. למה? כי אחרי הכל זו אותה יד.

והסביר רבי שמעון: "אני מקפיד לספר את הסיפור הקצר הזה לפני פסח, כי זה ממחיש את מה שקורה בליל הסדר. אפשר היה לומר - 'יציאת מצרים התרחשה לפני אלפי שנים', אבל לא - זו אותה יד! ה'תאים' התחלפו, אבל זו הזרוע הארוכה של כלל ישראל שנמשכת עד ליציאת מצרים, וזה קורה כל שנה מחדש!"

(מתוך הגדת "מגידינו יאמרו לו" בהוצאת 'יפה נוף')

אתה פטור מלהגיע אליי בלילות הסדר בשנים הבאות

וְהַגְדַת לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא (שמות י"ג)

הגרי"י יעקבזון סיפר לנו דבר מיוחד במינו הצופן בתוכו מסר רב-הוד. אבי שליט"א אינשא לנכדתו של מרן הסטייפלער,

בת-בתו למשפחת ברזם. והנה, מנהגם של הזוגות הצעירים הוא לחלק את לילות הסדר בשנים שלאחר החתונה פעם אצל הורי האשה ופעם אצל הורי הבעל

מה שקרה אצל אבי שליט"א הוא, שמיד לאחר נישואיו, פנה אליו אביו - הגה"צ רבי מרדכי עמרם יעקבזון זצ"ל, משגיח דיישיבת 'תפארת ציון' - ואמר לו כיון שזכית להינשא לנכדתו של מרן זצ"ל, אתה פטור מלהגיע אליי בלילות הסדר בשנים הבאות, ויותר מכך - אני מבקש ממך לא להגיע אליי!

עדיף שהילדים יהיו ליד שולחן הסדר של הסטייפלער, אמר. ברם, לאבא שלי היה קשה קצת לקיים את דברי אביו, באומרו ש'אם אהיה סמוך תמיד על שולחנו של הסטייפלער, לא אוכל לקיים כראוי את מצוות 'והגדת לבנך', שכן אשב שם כעבד קמיה מאריה, ולא אוכל לפתוח את הפה'.

אבי שליט"א הלך להתייעץ בענין זה עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהשיב לו תשובה מעניינת ועמוקה מני-ים. המצוה הגדולה של והגדת לבנך, תקוים בצורה הטובה ביותר אם הילדים יהיו ליד שולחנו של הסטייפלער'.

אבי שליט"א, אומר הבן, ביאר את תשובת הגרא"ל באופן נפלא, והוא, שתכלית יציאת מצרים היא כדי שנהיה עבדי ה', ובזה שהילדים רואים דוגמא למופת של עבד-ה' כמו מרן ה'קהלות יעקב', כבר הרווחנו את התכלית. וכך במשך 12 שנים רצופות היה אבי שליט"א בליל הסדר אצל מרן הסטייפלער, מסיים הגרי"י יעקבזון.

(מתוך 'אהבת אותו' בעריכת הרב משה מיכאל צורן מדברי מרן רבי יצחק זילברשטיין שליט"א)